

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתָךְ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

גליון חגיגי מיוחד לראש השנה תשפ"א

חוגגים את ראש השנה עם הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן

ראש השנה תשפ"א

אי אפשר להגיע לבית הכנסת? הרשם לקבלת נפלאות בדוא"ל: itiel@pnimi.org.il

ראש השנה ה'תשפ"א

- מכתב הרב לשנה החדשה** 04
- רמזי השנה החדשה** 05
רמזים לשנת תשפ"א
"מנהג ישראל תורה"
לתת סימנים טובים לשנה החדשה
- סיפורי הבעש"ט ואדמו"ר הזקן** 08
התוועדות ח"י אלול תש"פ (ח"ב)
העלאת זכרונם של הבעש"ט ואדה"ז
ב"יום הזכרון" והתקשרות
לראשי החסידות
- עולם־שנה־נפש בסוד השופר** 28
שיעור אנגלית לח"י אלול תש"פ
סוד השופר בממדי הזמן,
המקום והנפש ור"ה שחל להיות בשבת
- סדר עבודת מלכיות־זכרונות־שופרות** 34
ר"ה תש"פ (ח"א)
תקון שלשת לבושי הנפש –
מחשבה־דבור־מעשה – בתפילות ר"ה
- בטול עבודה זרה בתקיעת שופר** 37
ר"ה תש"פ (ח"ג)
ביטול הע"ז שבמידת היישות,
באמונות הזרות ובאלילות המודרנית –
האמונה במדע
- הניגון החסידי** 40
ניגון מספר 460
ניגון איטי ועמוק מיי"ב אלול תש"פ
- הסיפור החסידי** 42
תקיעת שופר
על עבודת התקיעות אצל הצדיק
רבי לוי יצחק מברדיטשוב
- תשובות ומענות** 44
תשובות הרב לשואלים
על כעס, מריבות וקשיים בשלום בית
- פאזור לילדים** 45
"זה היום תחילת מעשיך"
למה לא חוגגים את ראש השנה
ביום בריאת העולם?

הקדמת המערכת

שבת שלום ושנה טובה ומתוקה לכל קוראי **נפלאות** היקרים. שנת **תש"פ** חלפה לה, ואתה **עשרות גליונות נפלאים** של **ואביטה נפלאות** שלוו אותנו בשבתות, בימים טובים וגם בזמנים המורכבים שעברו עלינו. אנחנו מקווים שדברי **התורה המתוקה** עליהם אנו עמלים בחבורות הללו הוסיפו ועוד יוסיפו לכם **אור, שמחה וחיות בעבודת ה'** – שילכו ויפרצו חוצה שאין חוצה ממנו עד דאתי מר, **דא מלכא משיחא** בחסד וברחמים תכף ומיד ממשי. את **שנת תשפ"א** נפתח עם **גליון חגיגי מלא בכל טוב** ובעיקר בסיפורי צדיקים, כשבפתח הגליון מכתב הרב לשנה החדשה ולאחריו רמזי שנת תשפ"א. **בשיעור המרכזי** בגליון, חלק שני מהתוועדות ח"י אלול – **סיפורי הבעש"ט ואדמו"ר הזקן** – מעלה הרב בארוכה את **זכרון שני המאורות הגדולים, הבעש"ט ואדה"ז**, ומסביר את הקשר של סיפורי צדיקים **למלכות זכרונות שופרות** שאנו אומרים בתפילת ר"ה – **בהתקשרות לצדיק**, קבלת מלכות ה' דרכה ובקיום הוראותיו. **בזכרון מעשה הצדיקים** וההנהגות הטובות הנלמדות מהם. ובשופרות – **גילוי הפצת תורת הצדיק חוצה**. הפרק החותם את השיעור מעיין ב**פרקי התהלים החדשים של הבעש"ט ואדה"ז** (כ"ג וקכ"ו בהתאמה) ובסגולת תיקון תאוות הזווג והאכילה הטמונה בחובם. עוד תמצאו בגליון שיעורים העוסקים בעבודת "יום הזכרון", יחד עם חלק מהמדורים האהובים והקבועים.

כאן המקום להודות לצוות העוסקים במלאכת הקודש ועושים לילות כימים בעבודה כדי שנהנה כולנו מדברי תורתו של הרב כשהם סדורים וערוכים בטוב טעם ודעת. מלבד הגרפיקאית וחברי המערכת המצוינים למטה, נזכיר לטובה כמובן את התורמים היקרים שמאפשרים לנו את כל הטוב הזה, את צוות המפיצים המסור בניצוחם של **אביה ואוריאל שי' דויטש** ואת ר' **ישראל הכהן שי' כ"ץ** והת' **מנחם זאב שי' ויגורט** על עבודתם היסודית והמסורה בגליון.

שבת שלום ומבורך

וכתיבה וחימה טובה לשנה טובה ומתוקה,

המערכת

מכתב הרב לראש השנה

ב"ה ערב ראש השנה ה'תשפ"א

לכל בני ובנות ישראל, ה' עליהם יחיו!

"תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּבֶּקָּה לְיוֹם חַגְנוּ. כִּי חֶק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מְשַׁפֵּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב". השנה הבאה עלינו לטובה פותחת ביום שבת קדש, בו אין תוקעים, וקדושת השבת פועלת כתקיעת שופר. ביום השני של ראש השנה, לאחר מנוחת השבת, נקיים בעזרת ה' את מצות היום בתקיעת שופר בפועל, "לשמוע קול שופר".

בשנה זו במיוחד, מצוה גדולה לצאת למבצע שופר! להגיע לכל יהודי באשר הוא – כולל החולים, המבודדים ומי שנמנע ממנו להגיע לבית כנסת – ולזכור את רבבות עמך בית ישראל לשמוע קול שופר. על תקיעת השופר, שפיו צר ופתחו רחב, נאמר "מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה" – בזכותה נצא מן המצר בו אנו נמצאים למרחב, ו"כל שנה שהיא רשה בתחלתה [רגע לפני תקיעת שופר] מתעשרת בסופה [מיד אחרי תקיעת השופר]".

קול השופר אומר "שִׁפְרוּ מַעֲשֵׁיכֶם". מלמעלה ניתן לכל אחד ואחת כח לשפר את כל מעשיו ודרכיו לטובה, לעשות תשובה שלמה המביאה לגאולה שלמה, "גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה", וכדברי הרמב"ם "כבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותם ומיד הם נגאלים". זהו הקול שאומר המשיח לישראל "היום! אם בקולו תשמעו" – אם תאמינו ביכולת של עם ישראל לעשות תשובה היום, אזי יבוא המשיח היום, "זכו 'אחישנה'", ונוכה לשמוע שופר של משיח תיכף ומיד ממש. "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול".

עבודת השופר, "שפרו מעשיכם", מתקיימת דווקא על ידי שמחה של מצוה, "אשר [לשון אושר] קדשנו במצוותיו וצווננו לשמוע קול שופר". גם בימים הנוראים, בהם יש תחושת יראה – "קדוש אתה ונורא שמך", "שמאלו תחת לראשי [מדת היראה בקו שמאל]" – צריך לקיים "עבדו את ה' בשמחה". בפרט השנה, יראת ה' צריכה להיות בלב פנימה והשמחה הרבה בגלוי – "כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לְאֲדֹנָינוּ וְאֵל תִּעֲצָבוּ כִּי חֲדָתָה ה' הִיא מְעַזְכֶּם". בתקיעת השופר אנו ממליכים את ה' – "בחצצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'" – ואין שמחה כהמלכת המלך, כמו שנאמר "וַיִּתְקְעוּ בַשּׁוֹפָר וַיֵּאמְרוּ כָּל הָעָם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה... וְשִׂמְחִים שְׂמֵחָה גְדוֹלָה וְתִבְקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם".

הפסוק המיוחד לכווננו בראש השנה הזה הוא "אֲשֶׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה ה' בְּאֹר פְּנִיָּה יְהִלְכוּ": **יודעי תרועה** בגימטריא **תשפא**. **יודעי**, העולה 100, רומז למאה קולות שנוהגים לתקוע לשמוע בראש השנה. השופר ממשיך ישועה ותשועה מ"אור הפנים" העליונים (**שע** נהודין של אריך אנפין, המאירים בראש השנה, בסוד תיקון "ואמת" של אור הפנים) – **תשועה** בגימטריא **תשפא**.

ושוב, "המעשה הוא העיקר", בלי חשבונות, קחו שופר וצאו לתקוע!

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

הרב יצחק גינזבורג

סימני השנה החדשה

תשפ"א

רמזי תשפ"א

חכמה – תורה מסיני

תורה מסיני בגימטריא **תשפא**. עיקר ויסוד האמונה הוא "משה קבל תורה מסיני", כפתיחת מסכת אבות, וכמו שמגדיר הרמב"ם בי"ג עיקרי האמונה¹ את היסוד של "תורה מן השמים" – "שנאמין שכל התורה הזו הנמצאת בידינו היום הזו היא התורה שניתנה למשה ושהיא כולה מפי הגבורה". התורה היא גילוי החכמה האלוקית, "אורייתא מחכמה נפקת"² (התורה יוצאת מהחכמה).

בינה – אש מימין לשמאל

על מתן תורה נאמר "מימינו **אש דת למו**"³ בגימטריא **תשפא**. התורה היא "דת האמת" שניתנה לנו מידימינו של הקב"ה ומתוך האש. האור העצמי של "תורה מסיני" יוצא מהחכמה, אך ה'תפאורה' המקיפה של האש שייכת לספירת הבינה, בה אנו מבינים וקולטים את התורה בשכלנו. הרמז הזה משלים כמובן את הקודם (תורה מסיני), מתאים לכך שהחכמה והבינה הולכות יחד ("תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"⁴). בספרי הקבלה⁵ מובא רמז: **מימינו**

בראש השנה עושים סימנים טובים לשנה החדשה, במאכלים העולים על השולחן. מכאן מקור ל"מנהג ישראל תורה" לתת סימנים טובים בשם השנה החדשה, 'סימני דרך' לשנה טובה ומתוקה.

התבוננות בנושא מסוים בתורה מבקשת לצרף את הפרטים השונים לתמונה שלמה וליצור מהם מבנה תואם לפנימיות התורה ('פרצוף' שלם). את רמזי השנה החדשה הבאה עלינו לטובה – **ה'תשפ"א**, חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאת העולם, **תשפ"א** (781) ל'פרט קטן' (לפ"ק) – נסדר במבנה היסודי של עשר הספירות:

כתר – תשועה לישראל

תשפא בגימטריא **תשועה**, מושג חשוב בתנ"ך, כמו בפסוק "הנותן תשועה למלכים"⁶ (שנוהגים לומר לפני מוסף בימים נוראים). בפנימיות, מקור התשועה הוא בספירת הכתר, הרובד העל-מודע של הנפש ושל המציאות. במושגי הקבלה⁷, בכתר יש **שע** נהורין, 370 אורות. **שע** מבטא **שעשוע**, ענג עליון, המתגלה בתקיעת השופר (מלשון שופרא⁸), כאשר ה' משתעשע בבניו-אהוביו, **שועה** (פונה) לתפילתם ונותן להם **תשועה**.

ד פירוש המשניות, סוף הקדמת פרק חלק.

ה זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

ו דברים לג, ב.

ז ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

ח ראה מפתח הספירות (לרבי אברהם אבולעפיא)

פרשת וזאת הברכה.

מעבוד משיעור הכנה לסליחות ע"י יוסי פלאי.

א תהלים קמד, י.

ב זהר ח"ג קכח, ב; קלג, ב; ע"ח ש"ג (אריך אנפין) פי"ד.

ג פע"ח שערי השופר פ"א.

תשפא, כאשר **יודעי** = 100, רמז למאה קולות שנהוג לתקוע^ט. תקיעת השופר מבטאת ריכוז והתקשרות בספירת הדעת, 'תקיעת הדעת'^ז.

חסד וגבורה – מידות טובות

שני הקטבים של **ישראל עמלק** (תשפא) נמשכים מספירת הדעת אל מידות הלב הנחלקות לימין-חסד ושמאל-גבורה (כאשר "עיטרא דחסדים ועיטרא דגבורות"^{כא} שבדעת מופיעים במידות). התכונה העצמית של ישראל היא "רחמנים ביישנים וגומלי חסדים"^{כב}, הכל שייך לצד החסד, ואילו עמלק הוא תמצית המידות הרעות, אכזריות עזות פנים וקמצנות, המשתלשלות ממידת הדין הקשה (שמאל ההופך לסמאל). עלינו להגביר את צד החסד, ולשרש את הנטייה העמלקית שבלב.

תפארת – עטרת צבי

בנבואת ישעיהו נאמר "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' צְבָאוֹת לְעֶטְרַת צְבִי וְלְצִפְרֵית תִּפְאָרְהָ לְשֹׂאֵר עַמּוֹ"^{כג}, **עטרת צבי = תשפא**. עטרת צבי פירושו כתנ (עטרה) שאותו חומדים ורוצים (כמו שארץ ישראל נקראת "ארץ הצבי"^{כד}). הכתנ שייך לספירת המלכות, אך כאן הדגש הוא על היופי המפואר של הכתנ, "צפירת תפארה" בספירת התפארת. **צבי = אמונה**^{כה}, כאשר במידות הלב האמונה מופיעה בתפארת (כנקודה מחברת וכוללת את האהבה והיראה).

נצח והוד – שיתוף פעולה

הרמז העיקרי הוא שם קדוש בקבלה:

יט' של"ה מסכת ר"ה נר מצוה טז (ושם תורה אור יד).
הובא בפוסקים או"ח סימן תקצו.
כ' ע"ד לשון אדה"ד בתניא סופ"ג.
כא' זהר ח"ג רצא, א; ע"ח שער הכללים פ"ה. ובכ"מ.
כב' יבמות עט, א.
כג' ישעיה כה, ה.
כד' דניאל יא, טז.
כה' קול מבשר פרשת תולדות ובכ"מ; פתחי שערים, נתיב פרצופי יעקב ולאה פ"ח.

אש דת למו בשינוי סדר האותיות **מימינו דת שמאלו** – התורה, כדת מחייבת ומדויקת, שייכת בגלוי לצד השמאל-הדין, אבל זהו דין הנובע באמת מיד ימין, מידת החסד והאהבה.

דעת, חסד וגבורה – ישראל ועמלק

ישראל ועוד **עמלק = תשפא**. ישראל ועמלק הם שני קטבים הופכיים במציאות, "קדש ישראל לה' ראשית תבאתה"^ט לעומת "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד"^י. עמלק הכופר והציניקן, החצוף והמתריס, פוגע בישראל כאשר יש להם ספק באמונה, "היש ה' בקרבנו אם אין"^{יא}, **עמלק = ספק**^{יב}, ספק הפוגם בספירת הדעת (בה הופכת ההכרה השכלית להתקשרות מחייבת^{יג}).

מלחמת עמלק תושלם כאשר "אמחה את זכר עמלק מתחת השמים"^{יד}, כמו עימות מכריע בסוף הסרט (Showdown), ויהי רצון שההכרעה הטובה תתרחש בשנה זו. אכן, הרמב"ם פוסק^{טו} שגם לעמלק קוראים לשלום ונותנים הזדמנות לתיקון, להפוך לחסידי אומות העולם המאמינים ב"תורה מסיני", ואף להפוך לגרי-צדק, כמו שנאמר "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק"^{טז}. זהו "תיקון עולם" כאשר "יהודי עושה יהודי"^{יז} ומוסיף לישראל נשמות אבודות מקרב האומות.

רמז נוסף, מיוחד לראש השנה, יש בפסוק "אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה"^{יח}, **יודעי תרועה =**

ט ירמיה ב, ג.

י במדבר כד, כ. ראה מלכות ישראל ח"ג מאמר "מלחמת המלכות" עמ' לו; מאמר "מצות מסירות הנפש" עמ' קה.

יא שמות יז, ט.

יב הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות קיח.

יג תניא סופ"ג.

יד שמות יז, יד.

טו הלכות מלכים פ"ו ה"ד.

טז גיטין נז, ב; סנהדרין צו, ב.

יז ראה שיחת י"ג תמוז תרצ"א (סה"ש תרצ"א עמ' 262);

אג"ק ח"א עמ' קכח.

יח תהלים פט, טז.

יסוד – תעודה ושערוריה

ספירת היסוד היא השפעה נכונה ואמתית, תוך 'שמירת הברית'. ה' אומר לנביא "צור תְּעוֹדָה תְּעוֹדָה תְּעוֹדָה תְּעוֹדָה תְּעוֹדָה תְּעוֹדָה תְּעוֹדָה תְּעוֹדָה" (צ' הופך ל-ה. ב ל-ש וכו'), וכן בחילוף כל אות באות הקודמת (צ הופכת ל-פ וכו'). לשם השתפ"א יש משמעות של שיתוף פעולה¹³, כאשר הדוגמא המובהקת היא פעולת שתי הרגליים ההולכות יחד בתיאום מופלא (נסו ללכת ברגל אחת...). אכן, רגל ימין היא המשל הגשמי לספירת הנצח, ורגל שמאל המשל לספירת ההוד (ולכן ספירות אלו 'הולכות' תמיד יחדיו, "שני חצאי גוף"¹⁴).

מלכות – מראית עין

מושג חשוב בהלכה הוא **מראית עין = תשפ"א**. כלל גדול הוא "והייתם נקים מה" ומישראל"¹⁵, ולכן נקבעו כמה הלכות ואיסורים "מפני מראית העין" וכדי שלא יחשדו באדם לשוא (נראות), בלשון ימינו).

ההופעה החיצונית של האדם, איך הוא נראה בעיני אחרים, היא ביטוי ספירת המלכות שלו. התכלית היא לא לפעול רק לפי האמת המוחלטת מבלי 'לספור' אף אחד, אלא להצליח לעשות את האמת בדרך שתקבל על דעת הרואים, "באופן המתקבל". יש להיזהר ממראית עין, וגם לדעת לזהות תופעות שאינן אלא מראית עין – וכך לתקן את מידת המלכות בעולם, לא רק שהצדק יעשה אלא שהוא גם יראה.

שנה טובה ומתוקה, שנת תשועה!

לו ישעיה ח, טז.
לו שם נד, יג.
לח ירמיה כג, יד.
לט במדבר לב, כב.

השתפ"א אותיות ה'תשפ"א. מוסבר¹⁶ ששם **השתפ"א** נובע משם "**צבאות**", המאיר בספירות נצח והוד, על-ידי חילוף אתב"ש (צ הופך ל-ה. ב ל-ש וכו'), וכן בחילוף כל אות באות הקודמת (צ הופכת ל-פ וכו'). לשם השתפ"א יש משמעות של שיתוף פעולה¹³, כאשר הדוגמא המובהקת היא פעולת שתי הרגליים ההולכות יחד בתיאום מופלא (נסו ללכת ברגל אחת...). אכן, רגל ימין היא המשל הגשמי לספירת הנצח, ורגל שמאל המשל לספירת ההוד (ולכן ספירות אלו 'הולכות' תמיד יחדיו, "שני חצאי גוף"¹⁴).

למושג 'שיתוף' יש הקשר שלילי, שיתוף שם שמים ועבודת-זרה¹⁷ (כמו בנצרות) אותו צריך לבער מן העולם, אך יש משמעות חיובית של שיתוף ה' וישראל, כשם **צבאות** (ההופך ל**השתפ"א**) המשותף לישראל ולה': בתורה נקראו ישראל "צבאות ה'" ואילו חנה הנביאה אומרת "ה' צבאות"¹⁸ (בהפטרות ראש השנה). ועוד, הצדיקים שותפים במעשי ה', שותף בכיר עם זכות-זוטו: "צדיק גוזר והקב"ה מקיים"¹⁹, שייך לספירת הנצח, כאשר הקב"ה אומר בשמחה "נצחוני בני"²⁰, וכן "הקב"ה גוזר וצדיק מבטל"²¹ פעולת ספירת ההוד (המגיבה ומהדהדת)²².

כו זהר ח"ב רסא, ב.

כז קהלת יעקב ערך 'השתפ"א'.

כח ע"פ זהר ח"ג רלו, א (ברע"מ); ע"ח שכ"ז (עי"מ) פ"א.

כט מכילתא משפטים פרשה יח.

ל שמות יב, מא.

לא שמואל"א א, יא.

לב ע"פ תענית כג, א.

לג ב"מ נט, ב.

לד ע"פ מו"ק טז, ב; תנא דבי אליהו רבה פ"ב.

לה ראה אמונה ומודעות מאמר "עיקרי האמונה של

פנימויות התורה".

שיעור

התוועדות ח"י אלול

סיפורי הבעש"ט ואדמו"ר הזקן

קיצור מהלך השיעור

עיקר התוועדות ח"י אלול, יום הולדת של **שני המאורות הגדולים** – הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן – עסק בסיפורים עליהם. להתקשרות לצדיקים, לעיסוק בתורתם ובפרט בסיפורים זכרונות אודותם יש שייכות מיוחדת לראש השנה, "**יום הזכרון**", כפי שמבואר בתחלת הדברים. בפרט שייך ראש השנה להתקשרות לראש חסידות, מורנו הבעל שם טוב, ולראש חסידות חב"ד, רבינו הזקן – משום שבכוונות מקבילים שני ימי ראש השנה **לכתר** (אליו מקבילים הבעל שם טוב יחד עם תלמידו הרב המגיד ממעזריטש) ול**חכמה** (אליה מקביל אדמו"ר הזקן). סיפורי הצדיקים יכולים ללוות אותנו בתפלות ועבודת ראש השנה, ולנחם את החסידים הרבים שלא זוכים לעשות את ראש השנה אצל הרבי שלהם, כחפץ לבם. **פרק א** פותח בהתבטאות של אדמו"ר הזקן לגבי

הבעש"ט ובסיפור ארוך ומפורסם על הבעש"ט (ועל חשיבות סיפוריו, וסיפורי צדיקים על כל יהודי...) ומסביר בהמשך להם את סוד **מלכות** זכרונות שופרות ביחס לצדיק. **פרק ב** הוא התבוננות ב**סוד המטאטא** אצל הבעל שם טוב והמגיד ממעזריטש (הנכלל בסוד הכתר עם הבעש"ט, כנ"ל). **פרק ג** – הארוך והעיקרי – הוא 'פרצוף' שלם של **סיפורים על אדמו"ר הזקן**, עם הלקחים מהם בעבודת ה'. **פרק ד** חוזר אל הבעל שם טוב ומסביר – שוב, לאור התבטאות של אדמו"ר הזקן – את הסוד הפנימי של מופתי הבעל שם טוב, **מופתיים שאין בהם צורך** וכל תכליתם היא לערער את 'רצינותו' של הטבע. **פרק ה** הוא מעין 'השלמה' על ההתקשרות לבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן **בשנה המיוחדת הזו**, בה פרקי התהלים שלהם הם כג (הקשור לתיקון הזיווג) ו-קכו (הקשור לתיקון האכילה).

א. מלכות זכרונות שופרות אצל הצדיק (סיפורי הבעש"ט)

הזה, החג הזה, ח"י אלול, הם ווארטים מלוקטים שאפשר ללמוד מהם משהו בעבודת ה' שלנו. יש ריבוי סיפורי מופתים של צדיקים ומכל סיפור

הסיפורים שנספר הערב לכבוד היום הגדול

"הנה מקום אתי"¹ – "הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו"²). כאן מתגלה ש"מאן דאיהו רב איהו זעיר"³ – כל היקום הגדול הזה נמצא בתוך כף היד של הבעל שם טוב. אצלו מתקיים "תפסת מרובה תפסת", בהיות המרובה "מועט" באמת ("כולא קמיה כלא חשיב"⁴ ממש). כשהוא מרים את היד שלו, בכיף (כף יד), הוא מרים את כל סדר ההשתלשלות – לא רק היקום הגשמי, אלא כל העולמות – להבטל ולהכלל בתוך עצם האלקות.

מה עוד לומדים מהווארט הזה? באמת אין ערוך בין עצם האלקות, ה', וסדר ההשתלשלות. לפי פשט הקבלה, סדר ההשתלשלות מתחיל אחרי הצמצום וה' הרי הוא לפני הצמצום – אין ערוך ביניהם כלל. בכל אופן, הבעש"ט למד אותנו שהצמצום לא כפשוטו, ומכיון שהדבר מאיר אצלו הוא יכול להרים את הכל לעצם האלקות ולהמשיך להכל גילוי אלקות, גילוי אור שלפני הצמצום – שיאיר ויתגלה לנו שה' הוא הכל והכל הוא ה', שה' אתנו, שההשגחה הפרטית היא עצמותו יתברך, בכל סדר ההשתלשלות.

יעקב מספר על ישראל

היכולת לגלות אלקות בכל פרט ולדומם את כל העולמות קשורה עם עוד סיפור מפורסם על הבעל שם טוב⁵:

הבעל שם טוב אמר לפני הסתלקותו לאחד מתלמידיו – שהיה גם משרת בקדש אצלו – שהוא יספר עליו סיפורים ומכך יתפרנס בכבוד ובהרחבה. איך קראו לאותו תלמיד? ר' יעקב. כבר יש כאן משהו יפה בפני עצמו – שמי

צריך להוציא הוראה, ללמוד ממנו משהו, אבל יש ווארטים מיוחדים שיותר קל וישיר מיד להסיק מהם את ההוראה בפועל. אנחנו מחפשים כאלה סיפורים או ווארטים. נספר כמה סיפורים מהבעל שם טוב, בלי לעשות מהם 'פרצוף' דווקא, ואחר כך נספר מבחר סיפורים של אדמו"ר הזקן שכן אפשר לעשות מהם פרצוף.

כל העולמות בכף ידו של הבעש"ט

נתחיל מווארט המקשר את הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן יחד – 'מלת הערכה'⁶ שאדמו"ר הזקן אמר על הבעל שם טוב⁷: כאשר הבעש"ט הרים את היד – הוא הרים את כל סדר ההשתלשלות להבטל ולהכלל באלקות, וכאשר הוא הוריד את היד – הוא המשיך גילוי אלקות בכל סדר ההשתלשלות.

הלימוד כאן בשבילנו: אנחנו היום לומדים על גודל היקום, על מיליארדי גלאקסיות שבכל אחת יש מיליארדי כוכבים – הכל רק בעולם הגשמי, עדיין בלי לדבר על עולמות עליונים רוחניים. צריך לחשוב שיש אחד שבכף ידו, "מלא כף נחת"⁸, נמצא כל היקום. ה"צדיק יסוד עולם"⁹ הנו בחינת "מועט מחזיק את המרובה"¹⁰. חשוב להתבונן בגודל היקום, כי התבוננות נכונה בגודל היקום פועלת יראת ה' – כמו שמסופר על הרבה צדיקים שהגיעו ליראת ה' תוך כדי התבוננות בממדים ה'אין סופיים' של היקום הגשמי שה' יתברך מחזיק כביכול ב'כף ידו'

נרשם ע"י איתאל גלעד! לא מוגה. התועדות ח"י אלו לתלמידי "עוד יוסף ח"י" (ח"ב). אור לח"י אלול תש"פ – כפ"ח. א המלה 'הערכה' היא קצת מלה גסה ביחס לדרגת הבעל שם טוב, שב"אין ערוך" לגמרי ביחס לכל מה שאנחנו מכירים בעולמנו. לכאורה, יותר טוב היה לומר מלת 'מביות' או 'השגה', אבל ב'הערכה' יש גם משמעות של התפעלות, ואפילו התפעלות עצומה, מדרגת מורנו הבעל שם טוב. ורמז: מלת הערכה = 770.

ב רשימת סיפורים ח"א (תשורת חתונת גלובבסקי, כסלו ע"ב) עמ' 30.

ג קהלת ד, ו.

ד משלי י, כה.

ה ראה בראשית רבה ה, ז ובסיפורי מעשיות "מעשה מי' בטעלרס" (בסיפור בעל החטוטר).
ו זכר ח"א יא, ב (בשניו).

ז שמות לג, כא.

ז בראשית רבה סח, ט. ובכ"מ.

ח זהר ח"א קכב, א.

ט זהר ח"א יא, ב (בשניו).

י מאמר מו"ה ר' אייזיק מהומיל באגרת. האגרת נדפסה בספר לב לדעת מאמר "וצדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ' קסז ואילך).

יא כאן עפ"י הנוסח בנאמנים ונחמדים (לרב מחליסה) מערכת הבעש"ט (עמ' תסט ואילך).

אותו – אולי בכל אופן תזכור משהו – אבל הוא לא זכר כלום. בבשת פנים הוא נסע משם בלי לספר, אך כאשר רק יצא מהעיר הוא נזכר בסיפור אחד – מתוך מאות הסיפורים שהיו לו – ומיד חזר. הגביר שמח מאד, ושוב אסף את כולם לשמוע.

ר' יעקב ספר שפעם אחת נסע יחד עם הבעל שם טוב והם הגיעו לאיזה כפר ביום אידם של הגוים, בו היתה סכנת נפשות להסתובב ברחובות העיר. הבעל שם טוב דפק בדלת של איזה יהודי שפחד לפתוח את הדלת – מפחד הפוגרומים שהגוים עשו ביהודים ביום אידם. הבעש"ט אמר שאין מה לפחד, ובקושי רב הוא הסכים לפתוח את הדלת ולהכניס אותם פנימה. הסדר היה שראש הכמרים – יש בהם הרבה דירוג, כידוע – נושא דרשה, ואחר כך מלהיב את כל הגוים הצעירים, שיוצאים ועושים שמות בבתי היהודים, שוברים דלתות וחלונות ואם מוצאים איזה יהודי ברחוב "אחת דתו".

הבעש"ט אמר לשמש שלו, ר' יעקב, שילך – ללא חת – לבמה של ראש הכמרים, לפני שהוא נושא דרשתו, ויאמר לו שהבעש"ט קורא לו. הוא הלך לשם – כרואה ואינו נראה – עד למעלה, ואמר שהבעש"ט קורא לו. הכומר מיד הגיב בחיוב – 'טוב, אני רק צריך לשאת כאן דרשה, ומיד אחריה אבוא'. הוא חזר ואמר לבעש"ט את דברי הכומר והבעש"ט אמר שמיד ידוץ חזרה ויאמר לו – 'אל תהיה טפש, ותבוא מיד'. הוא חזר לשם ואמר בדיוק את דברי הבעש"ט, והכומר מיד נחרד והודיע שם לכולם שהוא מדגיש לא טוב וחייב ללכת לשכב ומינה כומר אחר שימסור את הדרשה במקומו. הוא הלך לבעש"ט, נסגר עמו והסתודד עמו שעה ארוכה, ואחר כך יצא משם. עד כאן ספר ר' יעקב, ואמר שאינו יודע יותר מה קרה ומה היה הענין. זהו הסיפור שהוא זכר – סיפור שבדידיה הוה עובדא, שהיה השליח של הבעל שם טוב. הוא מספר את הסיפור הזה לקהילה באיטליה והגביר – שכולם מכירים אותו כיהודי

שמספר את הסיפורים על ישראל (רבי ישראל בעל שם טוב) הוא יעקב. ידועה השאלה למה אחרי "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך"¹ הוא עדיין נקרא בתורה יעקב. למה צריך את יעקב, יעקב, אחרי שיש ישראל, ליראש? כנראה צריך יעקב שיספר סיפורים על ישראל.

כך אצל כל צדיק: רבי דוד מלעלוב אמר² שלעתיד לבוא ילמדו מסכת דוד מלעלוב – מי יספר את הסיפורים? הוא בעצמו. כל צדיק הוא מסכת, זהו הווארט שלו. בכל יהודי, ובפרט בכל צדיק, יש שתי קומות – מי שהוא בעצם, הליראש שבו, ומי שיכול לספר עליו סיפורים, כל מה שעבר בחיים, כולל כל המשברים שלו, כולל ה"שבע יפול צדיק וקם"³ שלו. חשוב מאד שיהיה לך יעקב לספר את סיפורי ישראל שבך. לכן, אף על פי שקוראים לך ישראל, ולא יעקב, צריך לשמור על היעקב – זהו סוד הזכרונות של ראש השנה, זכרונות של כל מה שעבר על האדם.

קירוב הכומר היהודי

הסיפור הכי מפורסם של אותו יעקב, משרת הבעש"ט הוא סיפור ארוך שהתגלגל ונספר אותו בקיצור. הוא שמע שיש גביר גדול באיטליה שמשלם כסף רב על כל סיפור על הבעל שם טוב ונסע אליו בתקוה שכעת ידווח הון רב, שהרי הוא מכיר סיפורים רבים, אך כאשר הוא הגיע אליו הוא שכח את כל הסיפורים! אותו גביר הזמין את כל העיירה לשמוע את הסיפורים בליל שבת, ביום שבת ובסעודה שלישית – אבל הוא שכח. הגביר לא כעס עליו אלא נחם

¹ יב בראשית לה, י.

² יג גדולת הצדיקים (בני ברק, תשנ"ח) עמ' כא. אצל רבי דוד מלעלוב מדובר, לכאורה, דווקא בגדולת הצדיק, אך באמת כל יהודי גדול עד מאד (זוה בעצם מה שהצדיק רוצה ללמד כאשר הוא מפליג בגדולת עצמו), כמבואר בדא"ח (ראה ד"ה "איתא במדרש תלים" תרנ"ג) על הפסוק "השקיפה ממעון קדשך גו'" (דברים כו, טו). לכן לעתיד לבוא יתגלה שכל יהודי הוא "מסכת" בפני עצמו.

³ יד משלי כד, טז.

גם במלכיות, גם בזכרונות וגם בשופרות יש כוונה פשוטה שקשורה לצדיק, "ועמך כלם צדיקים"

— איך הבעש"ט עורר פרופסור גוי (לא שנולד יהודי, גוי ממש) להתגייר. רואים שהבעש"ט עסק הרבה במה שאנחנו קוראים 'המהפכה הרביעית'^{טו}. לעסוק בהצלת יהודי שנטמע בין הגוים — אני מבין. אבל גם אותו גוי

ממש הוא ניצוץ בין הגוים, "גר שנתגייר" (ולא 'גוי שנתגייר'^{טז}) — הבעש"ט מזהה ומושך אותו, את הניצוץ אל האבוקה.

מלכיות זכרונות שופרות ביחס לצדיקים

בכל אופן, ספרנו את הסיפור הנ"ל בגלל הסוד של זכרונות שיש בו. בראש השנה אנו אומרים מלכיות, זכרונות ושופרות. הכל קשור לקב"ה, כמובן, אבל בפסוק "ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל"^{יז} — פסוק של מלכיות — יש שני פירושים אמתיים, או על ה"ח" או על משה רבינו^{יח}. גם במלכיות, גם בזכרונות וגם בשופרות יש כוונה פשוטה שקשורה לצדיק, "ועמך כלם צדיקים"^{יט}:

מהן מלכיות? בהתקשרות לצדיק, כמו לבעל שם טוב או לרבי, יש קבלת מלכותו. איך? על ידי קיום הוראותיו. מלך נותן פקודות, מצוות — כל המצוות הן "מצוות המלך" — ואני מקבל את עול מלכותו (קבלת עול מלכות שמים או קבלת עול של הצדיק שאני מקושר אליו), והביטוי לכך הוא קיום הוראותיו. אם אתה חסיד של הרבי — אתה עוסק במבצעים שלו. אלו המלכיות. מהם זכרונות? שאתה זוכר לספר על הצדיק

חרדי ויודע ספר, וגם הגביר של המקום — אומר קבל עם ועדה: 'דעו לכם, רבותי, שאני אותו כומר ראשי. נולדתי יהודי, אבל בגיל צעיר התיימתי והגוים לקחו אותי וגדלו אותי במנזר. הצטיינתי ונעשיתי כומר מפורסם

ונואם נפלא. כמה ימים לפני אותו אירוע הופיע אצלי אבי בחלום, ואמר לי שגייע לכאן צדיק בשם הבעל שם טוב — וכשיקרא לך תבוא מיד'. כך היה, ובאותה שיחה הבעש"ט החזיר אותו בתשובה לגמרי — הוא ברח לאיטליה ושם התחיל חיים חדשים. כמובן, הוא לא צריך להתגייר — הוא יהודי. כגוי היה לו המון כסף, והבעש"ט אמר שיקח עמו את הכסף ויתחיל חיים חדשים.

עוד פרט, הכי חשוב: אותו כומר, שחזר להיות יהודי טוב, שאל את הבעל שם טוב לפני שנפרד ממנו 'מתי אדע שה' כבר על כל העוונות שלי?'. הבעש"ט אמר לו בפירוש — 'כאשר יבוא יהודי ויספר לך את הסיפור שלך, תדע שה' כבר לך'. כשר' יעקב הגיע הוא מיד זיהה אותו — אותו אחד שהיה שם, שקרא לו — ולכן התייחס אליו בכבוד וצפה שייספר את אותו הסיפור. כשר' יעקב שכח את כל הסיפורים של הבעל שם טוב הוא הבין שהשכחה היא בגללו, כי הוא עדיין אינו ראוי, לא זכה לכפרה, ולכן בכה והתחנן לה', עשה תשובה.

רק אחר כך, כאשר ר' יעקב יצא החוצה, הוא נזכר בסיפור שלו. מתאים לכלל הגדול של הבעל שם טוב שגילוי אלקות הוא אחרי שאתה גומר משהו — כאילו מתייאש מהמשך, וחוזר הביתה. כאן הגילוי היה הסיפור שהוא נזכר בו — הסיפור של אותו גביר, מבין מאות הסיפורים שהכיר. כעת הגביר שמח מאד ונתן לר' יעקב סכום כסף אדיר, ממנו יתפרנס בכבוד ויוכל להשיא את צאצאיו. זהו סיפור מאד טוב — מתאים לעלון ילדים בהמשכים.

יש עוד סיפור ארוך — שלא נספר כעת

טו החל מהתוועדות כ"ד טבת ע"ה.

טז כמבואר הדיוק בריבוי מקומות. ראה תשובות מהר"ם מרטנבורג בשם ר"י חסיד (הובא בספר תשובות בעלי התוס' מכת"י - ניוירוק תשי"ד - עמ' רפו, ס"ט); מדבר קדמות (הרב חיד"א) מערכת ג אות ג; יושר לבב (מבעל משנת חסידים) בית ראשון חדר רביעי פ"ג.

יז דברים לג, ה.

יח רש"י, רמב"ן, רבינו בחיי שם.

יט ראב"ע וחזקוני שם, רמב"ן בשם 'מקצת האגדות' ורבינו בחיי "על דרך המדרש".

כ ישעיה ס, כא.

והשופרות הם עומק התורה, כמו שרבי הלל מסביר^כ שתורה לשמה היינו שעשועי תורה, לא הוראות אלא שעשועים. תורה לשמה היא חב"ד, מוחין בעצם, לימוד אלקות (הלימוד שה' הוא הכל והכל הוא ה'). אבל זכרונות הם סיפורים – סיפורי צדיקים. צריך את כל השלשה.

הרבי מביא תמיד ש"תורה לשון הוראה" כי צריך להוריד את עצם המוחין למעשה, להוריד את החב"ד לנה"י, את המושכל בנפש עד למוטבע (לשנות את הטבע-דאשון שיהיה **טבע-שני** בגימטריא **אמת**, וכך להגיע למודעות טבעית, גילוי מלא של הטבע היהודי האמתי, אידישע נאטור^{כב}). כך, עה"פ "תקעו בחדש שופר"^{כג} דרשו חז"ל "חדשו מעשיכם" שפרו מעשיכם^{כד} – צריך להביא את השופר עד ל"שפרו מעשיכם" דווקא. "המעשה הוא העיקר"^{כה} – הרבי הוא מלכות^{כז}, לכן הוא רוצה להדגיש את המלכיות, "והיה הוי' למלך על כל הארץ"^{כח}.

שוב, המלכיות הן ההוראות, הזכרונות הם הסיפורים והשופרות הם שופרא דשופרא, עצם ההתבוננות, התורה לשמה ממש והפצתה חוצה (בה תלויה ביאת הגואל^{כט}, תכלית כוונת בריאת העולם). עד כאן סיפור פלוס תורה.

סיפורים בכל הזדמנות. כשעושים התוועדות ואומרים 'לחיים' אתה לא שוכח את הסיפורים והמופתים – בעיקר סיפורים ומופתים שאפשר ללמוד מהם הנהגה טובה.

מהם שופרות? השופר של הצדיק הוא עצם התורה שלו. עיקר השופר בחסידות הוא חב"ד – גילוי תורת הדא"ח בשופי. לכן בקבלה שופרות היינו מוחין – חב"ד. מלכיות-זכרונות-שופרות מכוונים כנגד מוטבע (נה"י, מימוש הוראות הרבי בפועל), מורגש (חג"ת, קשר רגשי לרבי שמתבטא בעיקר בזכרונות עליו) ומושכל (חב"ד, תורת הרבי)^{כו}. בפרט, השופר הוא בעיקר התענוג (גילוי עתיקא) שבאמא. שופר (לשון שפופרת) הוא יסוד אמא^{כז} (רחם האם – מקום התעוררות רחמים רבים), התענוג שבהתבוננות. שופרות היינו חזרת מאמר חסידות של הרבי^{כח} – כשאתה חוזר מאמר דא"ח של הרבי אתה נעשה השופר של הרבי, של פנימיות הרבי^{כט}.

תורה והוראה – שופרות ומלכיות

זהו ווארט חשוב: יש קשר בין תורה להוראה^{כו}, הרד"ק אומר^{כז} ש"תורה לשון הוראה", אבל כאן חילקנו – המלכיות הן ההוראות

כא פ"ח שער השופר פ"ה.

כב ראה שם פ"א.

כג את הפסוק **נפתלי** [אותיות **תפלין**, מוחין דאמא] אילה שלחה הנתן אמרי שפר" (בראשית מט, כא) דרשו חז"ל "אל תקרי אמרי שפר" אלא אמרי ספר" (סוטה יג, א; מדרש פרקי הירידות פ"א). ספר יצירה פותח בבריאת העולם על ידי שלשה ספרים כנגד חב"ד – "סופר, ספר, ספור" – כאשר "ספר" הוא כנגד בינה, מוחין דאמא, סוד השופר.

כד בדרך צחות: **שפר** ה"ת שמע פנימיות רבי. **שמע פנימיות רבי** = 1248 = 6 צירופי **בא, סוד "ברא-שית" בא' תשרי**.

כה **תורה** ו**הוראה** הם זוג חשוב של 13 ו7 בחכמת המספר – **תורה** כפולת 13 (13 פעמים) 47 ו**הוראה** כפולת 7 (7 פעמים) 31. 47 ו31 עולים יחד 78, ג"פ הוי', שוב כפולת 13. אבל עם ה' 13 ו7 עולה 98, כבר כפולת 7 ברבוע. עוד יותר מופלא – שניהם (31 ו47) הם מספרים ראשוניים, שמיקומיהם בסדרת הראשוניים הם 12 ו16 שיחד עולה 28 = 7 במשולש (4 פעמים) 7. יש מי שמתחיל את סדרת הראשוניים מ2, ואז הם 15 ו11, **יהוה**, כפולת 13!
כו ספר השרשים לרד"ק שרש 'רה' (מובא פעמים רבות בשיחות הרבי מליובאוויטש).

ב. המטאטא של הבעש"ט והמטאטא של הרב המגיד

חסידות – הנכונות לרדת ולהתלכלך כדי להשפיע

נלמד עוד משהו יפה מהבעל שם טוב.

כז בכיאריוו למאמר אדה"ז ד"ה "ענין רב שמואל בר רב יצחק". נדפס עם ביאורים בספר חתן עם הכלה – ראה שם עמ' לו.

כח ראה באריכות בספרים מודעות טבעית והטבע היהודי. כט תהלים פ"א, ד.

ל ויקרא רבה כט, ו.

לא ע"פ אבות פ"א מ"ז.

לב והנה, **מנחם מענדל מלכות** עולה **תורה הוראה** (828 = ד"פ **אור = צפנת פענח**)!

לג זכריה יד, ט.

לד ראה כש"ט (קה"ת) אות א.

בשביל להשפיע, גם הצדיק הגדול, צריך לרדת ממדרגתו כדי להתחבר עם ה'עמך'

סתם התלכלך, אלא הפסיד את כל העולם הבא שלו! כאשר אמרו לו שמכיון שהפציר יותר מדי עבור מישהו – לישועה על-טבעית – הוא הפסיד את כל העולם הבא שלו הוא קם ורקה, שכעת אני יכול לעבוד את ה'

לשמה בלי שום נטיה ופניה, בלי עולם הבא^א. זהו כלל גדול.

המטאטא הצדיק והמטאטא המלקה

בכל אופן, החידוש הוא שכתוב במקום אחד משל מהבעש"ט לענין – משל פשוט מאד, אבל לא ראיתי במקום אחר: הוא אומר שכל אחד צריך להיות מוכן להיות מטאטא. מה המשל? המטאטא מאד נצרך בבית, כדי לנקות את הלכלוך – לכבד את הבית (מכבד הוא שם נרדף למטאטא) אבל מה קורה לו? תוך כדי שהוא מוציא את הלכלוך קצת לכלוך נדבק בו, לשערות שלו. זהו המשל שהוא מביא לצורך הצדיק לרדת בשביל לטאטא את הלכלוך של כולם – הוא צריך להיות מטאטא ואז הוא מתלכלך^{מא}.

כשראיתי זאת 'נדלקתי', כי יש עוד משל של מטאטא מהרב המגיד^{מב}. רואים שלכל אחד היה כנראה מטאטא בבית. המטאטא של הבעל שם טוב והמטאטא של המגיד. מי זוכר את המטאטא של המגיד? הוא הסביר מהו רע – רע מלשון "מלדע", מלמטה – ונתן דוגמה-משל של מטאטא. המטאטא בבית נצרך וחשוב, אבל

כולם צריכים להיות משפיעים, שלוחים שיוצאים להשפיע טוב על עם ישראל. הבעל שם טוב לימד – דבר שכתוב כמה פעמים בכתר שם טוב^{לח} ובעוד מקומות^{לז} – שבשביל להשפיע, גם הצדיק הגדול, צריך לרדת ממדרגתו

כדי להתחבר עם ה'עמך'. תוך כדי שהוא יורד הוא צריך לוותה, צריך להקריב – זו מסירות נפש עבור הצדיק. לרדת מהמדרגה שלו בשביל להתחבר עם העם, עם המושפעים שלו, כדי להיטיב אתם.

מהי חסידות? "טבע הטוב להיטיב"^{לז}. ידוע ש"מה שליט על הלב"^{לח}, אבל "טבע הטוב להיטיב" היינו הטבע הטוב של הלב, פנימיות הלב, שצריך להתגבר גם על המוחין – במוחין עיקר העליות וצריך לרדת מהם. יש עוד יותר מסירות נפש והקרבה כאשר בירידה ממדרגתך אתה גם מתלכלך. "כל העוסק עם מנוול מתנוול"^{לט} – וצריך לעשות זאת, צריך להיות מוכן להתלכלך. זהו כלל גדול של הבעש"ט – כלל מאד חשוב לדור שלנו. אפשר היה לומר שבדור שלנו לא שייך בכלל – כי אין בעלי מדרגות. אף על פי כן – הכל יחסי. יחסית, יש עדיין קצת בעלי מדרגה, ובעל המדרגה צריך לרדת ממדרגותיו כדי להתחבר לעם ולהשפיע עליו. רק חסידות אומרת זאת – לא תמצא כזה רעיון לא בחסידות, זו חסידות טהורה, חסד טהור.

חסד הוא הרצון להיטיב ומסירות הנפש להיטיב. כמו שהבעש"ט עצמו בשביל להיטיב קבל על עצמו בכיף, בשמחה הכי גדולה, להפסיד את כל העולם הבא שלו עבור יהודי. הוא לא

מ ראה לדוגמה הסיפור המובא באור ישראל ח"ג עמ' ר"א.

מא סוד המטאטא רמזו גם בשמו של המלאך מטטרון ("שר העולם", עולם היצירה בו מלחמת היצרים) – מטט הוא קיצור מטאטא. מה ההבדל בין המלאך מטטרון לבין הצדיק אמת (כמו הבעל שם טוב)? מטטרון מטאטא את הלכלוך מתחת לארון (מדחיק את הרע) ואילו הצדיק מטאטא את הלכלוך החוצה לגמרי (עד שנופל בפומא דתהומא רבא ששם מתבטל לגמרי – "ואת רוח הקאמה אעביר מן הארץ" [זכריה יג, ב] – אבד זכר הלכלוך כמו דבר מה שנבלע בתוך חור שחור).

מב או"ת בראשית אות ז; פ' ראה אות קסט.

לה ראה לדוגמה כש"ט (קה"ת) אות קלו.

לו ראה לדוגמה צפנת פענח תרומה, לקומ"ת עח, וברביו מקומות.

לז ראה ע"ח שער הכללים רפ"א; עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ד.

לח זהר ח"ג רכז, א; תניא פי"ב.

לט תניא פכ"ח.

ג. פרצוף סיפורי אדמו"ר הזקן

כעת נעבור לאדמו"ר הזקן ונספר עליו 'פרצוף' סיפורים – סדרת סיפורים שמקבילים לעשר הספירות.³ קודם נגן ניגון ממנו (נגנו "אבינו מלכנו").

חב"ד: מעורבות אדמו"ר הזקן

יש ווארט³³ שזקני חסידי אדמו"ר הזקן אמרו עליו – שלשה דברים, שהם מקשה אחת, על היחס בינו ובין חסידי (באידיש, אבל נתרגם לעברית): "שאלו אצלו הכל, והוא היה מתערב בהכל, ואף אחד לא עבר את דעתו".³⁴ הסיום ב"דעתו" כבר רומז לדעת, ואם יש כאן שלשה דברים – מתבקש לכוון אותם כנגד חב"ד:

חכם אותו שואלים הכל

גדולי החסידים של אדמו"ר הזקן הם אנשים גדולים מאד – כל אחד מה"ששים גבורים" שלו, היה ראוי להיות צדיק גדול בצדיקי פולין – וזהו ווארט שלהם על אדמו"ר הזקן, ש"יש אחד ששואלים אותו הכל", ה"מבינות" שלהם לגביו (כמו שאמר רבי אייזיק³⁵, שאף שאין לו רוח הקדש יש לו 'מבינות' ברוח הקדש של הרביים). את מי שואלים הכל? לאחד שהוא הכתובת לכל מה שיש לך לשאול, גם ברוחניות וגם בגשמיות, קוראים החכם. "איהו חכם? הוואה את הנולד"³⁶. החכם האמתי הוא כמו אורים ותומים – יש בתוכם שם הוי' שעונה על כל השאלות, "הוי' בחכמה"³⁷.

מעורבות חתבוננת

הכי חשוב כאן הדבר השני, שכנגד הבינה

נ פרצוף סיפורים נוסף על אדמו"ר הזקן נלמד בהתוועדות כ"ד טבת תש"ע.
נא רשימות סיפורים ח"א עמ' 11.
נב לשמע און מדור אדה"ז אות ב. וראה גם רשימות סיפורים שם עמ' 13.
נג תמיד לב, א.
נד משלי ג, יט.

הוא כלי נחות ביחס לשאר כלי הבית – הוא המדרגה הכי נמוכה בבית (כלי "מלרע" מלמטה). כשהאבא פתאום כועס על הילד שלו הוא יכול לתפוס את המטאטא ולהרביץ לו. אז המטאטא, במקום להיות כלי חשוב ושימושי בבית, הופך להיות "רצועה לאלקאה", ביטוי בזהר³⁸ לקליפה. מטאטא המגיד הופך להיות "שבט מוסר"³⁹, "רצועה לאלקאה", והמטאטא של הבעש"ט הוא הצדיק עצמו, שתוך כדי שמטאטא את הלכלוך – מתלכלך⁴⁰. הצדיק צריך להיות מוכן ו'ללכת על זה' לכתחילה – זהו יסוד החסידות. מטאטא הוא מלה חשובה מהמקרא⁴¹. הרד"ק⁴² מתלבט האם שרש המלה מטאטא הוא שרש מרובע, של ארבע אותיות, טאטא, או שרש אחת. כנראה טאטא – כשרש מרובע, טאטא – רומז לשתי בחינות של מטאטא, של הבעש"ט ושל המגיד. בכל אופן, המלה מטאטא היא מלה מיוחדת, שכנראה קשורה ל"טטפת בין עיניך"⁴³ – "טט" היינו מטאטא, ויש פירושי "פת" על הרצפה שצריך לטאטא. עיקר הלכלוך שצריך לטאטא (במטאטא של הבעל שם טוב) הוא חטאות הנעורים, הפת, בגימטריא ל-י-י-ת. כתוב⁴⁴ שפירורי הפת הם משל לטפות לבטלה. הצדיק צריך לרדת ולהזדהות עם פגם הברית של הנערים, והוא גם נדבק בו – זו הקרבה עצומה. "לטטפת בין עיניך" – שתמיד יהיה "בין עיניך" הצורך-עבודה לטאטא את הפת.

מג הקדמת תקו"ז י, ב; יב, א.

מד משלי כב, טו.

מה על פי דקדוק, צורת השרש המרובע טאטא דומה: מקבילה לשרש לכלך. לכלך הוא סוד "לך לך" שנאמר לאברהם אבינו ע"ה – אמירה שממנה התחילה עבודת הברורים (ראה לוח "היום יום" א' חשוון. אברהם ירד ממדרגת אבירם ("השכל הנעלם מכל רעיון") כדי לטאטא את הלכלוך של אנשי דורו (ולקרובם לאמונה באל אחד), ולשם כך היה מוכן להתלכלך (כנ"ל בתורת הבעש"ט), כמבואר אצלנו באריכות במ"א (ראה אנכי והילדים מאמר "העד והעונה", ובכ"ד).

מו ישעיה יד, כג.

מז ספר השרשים לרד"ק סוף שרשי הי"ט (עמ' רסב).

מח דברים ו, ח.

מט זחר ח"ג רמד, א (ברע"מ).

היו צדיקים גדולים שקראו עיתון. עיתון הוא דבר חשוב - התענינות במציאות, מה קורה, מה מתרחש בעולם

לחקור. כמו סוגיא – כל לימוד הגמרא בעיון הוא בינה, לא חכמה. חכמה היא דרך לימוד הירושלמי, אבל לימוד בבלי והלכה הוא בינה^א – צריך להבין לעומק את הענין. איך העולם קורא לאדמו"ר הזקן כבעל נגלה? רב – לא רבי, שו"ע הרב, "כל

רב מבבל"^א, מוחין דאמא. תיכף נראה סיפור בענין שהוא עצמו סיפר. זהו יסוד להבנה מהי בינה – התענינות ומעורבות בזולת, במה שקורה אתו.

היו צדיקים גדולים שקראו עיתון. על אדמו"ר הזקן, עד כמה שאני זוכר, לא מסופר שקרא עיתון – אבל הוא אמר^ב שכאשר משיח יבוא יכתבו על כך בעיתונים, העולם ידע שמישיח הגיע מתוך העיתון. עיתון הוא דבר חשוב – התענינות במציאות, מה קורה, מה מתרחש בעולם. יש אחד שקורא עיתון, כמו שמסופר על הרבי מסדיגורא בתל אביב, שישב על ספסל בשדרות רוטשילד וקרא עיתון. יש אחד שמתענין – אדמו"ר הזקן כל הזמן התענין במה שקורה, גם אצל הגוים, מה מתרחש בעולם. ההתענינות שייכת לבינה שלו (שמחיצוניותה "דינין מתערין"^ג ועליו להמתיקם בשרשם בפנימיות אמא).

ידוע^ד שצריך לערב בתוך התבואה קב חומטין, אחרת היא נרקבת – צריך לערב בלימוד דברי מוסר ודברי חסידות שמביאים ליראת שמים. לא מספיק ללמוד, לא מספיקה החכמה – צריך את היכולת להתערב על מנת לערב בתוך הדבר את המלח, את כח המשמר

– הוא מתערב בהכל. מה פירוש? הוא התענין בהכל. יש צדיק שמספרים לו סיפור, הוא נותן ברכה – 'ברכה והצלחה' – אך אינך שומע בפירוש שהוא מתענין לבוא לעומק הדבר, לעומק המצוקה והבקשה שלך. הוא לא שואל אותך שאלות, הוא

לא חוקר אותך מה קורה אתך בדיוק. לא כל צדיק הוא כך, אבל יש צדיק שבפירוש מתענין במצב שלך. תוך כדי שהוא מתענין הוא מוציא ממך דברים שבתת-מודע, דברים שהדחקת, וכך הוא יכול לעזור לך – כי הוא מתענין בכך (הוא מוצא בכך ענין). איפה כתוב שיש ענין להתענין? כתוב בקונטרס כללי החינוך וההדרכה^ה שמחנך אמתי – שהוא לא רק מורה – צריך להתענין בכל מצב התלמיד שלו, לדעת מה קורה אתו בבית ומה קורה אתו בשדה, כל הזמן להתענין ולהתערב. יש מי שאומר שלא טוב להתערב יש גם ווארט שמנהל עבודה צריך להיות מעורב בכל מה שקורה אצל פועליו אך לא להתערב (לגריעותא) בעבודתם^ו. יש התערבות לגריעותא, אבל כאן זו התערבות למעליותא (התערבות שנובעת, בסופו של דבר, ממה ש"כל ישראל ערבים זה בזה"^ז ו"ערבים זה לזה"^ח). איך התערבות זו בא לידי ביטוי אצל הרבי? כשעברו בדולרים לא היה לו זמן לתחקר ולשאל הרבה שאלות. איך הוא התענין בכלום? הוא בקש שכולם יכתבו לו בפרוטרוט כל מה שקורה אתם. המעורבות שייכת למח הבינה. בינה היא הבנת "דבר מתוך דבר"^ט – צריך להכנס פנימה,

נה פ"ו. וראה גם הוספה ג שם.

נו ראה באורך בחוברת The Dynamic Corporation (תרגום חלקי לעברית פורסם כמאמר "התאגיד הדינאמי" בתוך אסופת המאמרים "על המחיה ועל הכלכלה") ובשיעור ט"ז אייר ע"ט (נדפס ב"אביטה" קרח ע"ט).

נד שבעות לט, א (וראה עד"ז סנהדרין כז, ב ותנחומא נצבים ב); ספרא בחקתי פ"ז; במדבר רבה י, ה.

נח תנא דבי אליהו רבה פ"א.

נט ראה רש"י על דברים א, יג ועוד (ע"פ חז"ל בכ"מ).

ס בבל נטריקון בינה בינה לבא, שתי דרגות בינה, כנגד אמא עילאה ותבונה.

סא תקו"ז חדש צח, א; ראה שם הגדולים סדר תנאים ואמוראים; כש"ט (קה"ת) אות קמ.

סב תורת שלום שמח"ת תרס"א אות ד.

סג זהר ח"ב קעה, ב; ע"ח ש"ג פ"ח; שם ש"ד פ"ב.

סד שבת לא, א.

יש לו תפקיד חשוב בחתונה, חייבים להזמין אותו, אבל בשביל מה מזמינים רב? נשמע כחצי בדיחה (לצאת ידי חובת בדחנות בחתונה...). הוא שאל והוא ענה (באידיש) – רב הוא טיפוס שמתחקר את הכל. קשור לווארט שאמרנו הרגע בשם חסידים, שהוא התערב בהכל. שוב, זהו ההבדל בין רבי לרב. רב הוא בעל נגלה, החוקר מה קורה כאן – טיפוס של חוקר.

אחרי שאדמו"ר הזקן אמר זאת, קרא לכלה – זה היה זיווג שני, היא התאלמנה בגיל צעיר – ותחקר אותה: לבעלך הראשון היה אח? פתאום נתגלה שהיה לו אח תינוק והיא צריכה לקבל ממנו חליצה – התאלמנה בלי ילדים – ורק אחר כך תוכל לעשות חופה. היום לשם כך יש רבנות – כנראה אז לא היה. בסיפור כתוב שזהו המופת הראשון שעשה בתור אברך צעיר. אבל מה הווארט? שרב הוא אחד שמתחקר מה קורה בשטח. הוא נשאר רב – מוחין דאמא. מחזק את ההסבר שהסברנו קודם – שההתערבות שלו היא מוחין דאמא.

עד כאן ווארט אחד של אדמו"ר הזקן שכנגד חב"ד. נמשיך יחסית בקיצור:

חסד: המשיכה ליהודי שרוצה לרצות ההתלהבות מרצון לרצון

אדמו"ר האמצעי אמר על אדמו"ר הזקן: כשרק נודע לו שיש אי שם יהודי עם רצון לרצון – היה מתלהב ונמשך אליו כדי לקרב אותו. לי, המשיך אדמו"ר האמצעי, אין מדרגה זו – רק אם אותו יהודי יבוא אלי אני יכול לעשות לו טובה¹³. מי מהצדיקים השתמש בביטוי רצון לרצון? הרבה פעמים הזכרנו שהיהודי הקדוש מפרשיסחא אמר¹⁴ שמי שיש לו רצון לרצון, עד עשרים פעמים (רוצה לרצות לרצות וכו') – יגיע (יותר מזה – אין סיכוי...¹⁵). כאן יש לנו מקור לביטוי רצון לרצון. זו עוד לא התעוררות

(ואדמו"ר הזקן הדגיש¹⁶ שלא די בלימוד מוסר וחסידות, אלא צריך לערב אותם בלימוד התורה כולה). גם הכח לערב שייך למוחין דאמא – גם להתערב וגם לערב.

דעת מתקבלת – רוח הקדש

בגלל שתי הבחינות האלה – שרואה את הנולד, אורים ותומים שכולם שואלים אותו הכל, והוא מתערב בהכל – נוצר הדבר השלישי, הדעת, שבטבעיות אף אחד מהגדולים לא עובר על חות דעתו, ברגע שהוא מביע דעה היא נתפסת ומתקבלת על דעת כל מי שקשור אליו. גם חידוש – לא תמיד הדעה שאתה מביע מתיישבת ונתפסת, עד שאין אפילו הוה-אמינא שמישהו יעבור עליה.

מי אמר על אדמו"ר הזקן שדעתו היא רוח הקדש? רש"י כותב¹⁷ על בצלאל ש"דעת" היא רוח הקדש. רבי אייזיק אמר שכל הזמן היתה לאדמו"ר הזקן רוח הקדש. מי הראשון שאמר שהדעה שהוא מביע היא נבואה פורתא? המגיד כתב בצוואתו לבנו, רבי אברהם המלאך, שתמיד ישמע לעצת תלמידו ר' זלמן, אדמו"ר הזקן, כי כל מלה שיוצאת מפיו היא נבואה ורוח הקדש. זו תחושת התלמידים שמה שהוא אומר מכוון ודעתו מתקבלת על דעת כולם.

אם כן, יש כאן ווארט יפה של שלשה דברים כנגד חב"ד – הוא חב"ד.

רב מתחקר הכל

שוב, הכי מעניינת כאן התעניינותו בנו. כדי להדגיש זאת עוד יותר, יש ווארט שאדמו"ר הזקן אמר בצעירותו¹⁸: פעם אחת, כאברך צעיר, הוא הוזמן כרב לחתונה. הוא שאל למה מזמינים רב לחתונה? כנראה פעם לא היה כל כך פשוט שצריך רב בחופה, לסדר קידושין. הוא שאל – מילא בדחן, אני מבין שצריך להזמין,

סח רשימת סיפורים ח"א עמ' 20.

סו שמות לא, ג.

סז רשימת סיפורים ח"א עמ' 13.

סח רשימת סיפורים ח"א עמ' 13.

סט עטרה לראש צדיק עמ' קלב; נפלאות היהודי עמ' נח.

ע אך ראה שם בהערה לנפלאות היהודי שאין לדבר גבול.

כשמקרבים יהודי, כשעושים 'מבצעים', צריך להרגיש את גדולת הזולת שאתה בא לקרב, להרגיש שהוא יותר גדול ממך

אבל ליהודי שמסכים להניח תפילין יש באותו רגע גילוי היחידה שבנפש, ואתה צריך לעמוד דום בביטול לפניו. אדמו"ר הזקן מרגיש את היחידה שבנפש אצל כל יהודי שיש לו רצון לרצון – ורץ אליו לקרב אותו. זו אהבת ישראל בבחינת יחידה – החסד שלו.

גבורה: "ובכן תן פחדך" "פח... פח... פח..."

גבורה היא פחד. בדרך כלל לא מציירים את אדמו"ר הזקן כטיפוס של פחד – "פחד יצחק"^{טו}, "פחד אלהים"^{טז}, "פחד הוי"ט"^{טז}. את הבעש"ט כן – כמה שהוא אוהב, כתוב^{טז} שמעולם לא היתה יראת הוי' כמו שהיתה אצלו. על כל פנים יש על אדמו"ר הזקן כמה וכמה סיפורים שכן מציירים אצלו יראה^{טז}. אחד מהם סיפור של ראש השנה^{טז}: לאדמו"ר הזקן, גם לפני שהתפרסם – בהיותו אברך צעיר בויטבסק, אצל השווער שלו – היה חוג תלמידים שמאד העריכו אותו^{טז}. ידוע שהרביים מאריכים מאד-מאד בתפלה הראשונה של השנה, ערבית של היום הראשון של ר"ה. גם ידוע, מה שכתוב במחזור, "מנהג ישראל תורה"^{טז}, שבסיום התפלה בליל ר"ה, כל אחד מאחל לחברו "לשנה טובה תכתב ותחתם". כנראה יש בכך המון כח.

בכל אופן, הוא, כאברך צעיר התפלל באותו מנין עם חוג המעריצים שלו. כאשר כולם גמרו

ממשית לחזור בתשובה, אבל איזה הרהור שהייתי רוצה לרצות. כשאדמו"ר הזקן הרגיש על איזה יהודי רחוק שהוא רק רוצה לרצות, העובדה שיש פה יהודי שרוצה לרצות היתה מדליקה אותו, והיה רץ אליו לקרבו (רצון גם לשון מרצה, כדרשת הבעש"ט^{טז} על "כי תבוא אל הארץ"^{טז}).

גם מדרגת אדמו"ר האמצעי, שאמר שרק אם הרוצה-לרצות יבוא אליו ויכול לעזור לו, היא גם משהו גדול – הוא יכול לעשות טובה ברוחניות לכל אחד, אבל צריך להגיע אליו. אפילו האריז"ל חכה שרבי חיים ויטאל יגיע אליו – לא חזר אחריו. יש בחינה כזו ויש בחינה כזו.

הרגשת גדולת המקורב

לאיזו ספירה שייכת תכונה זו של אדמו"ר הזקן? זו אהבת ישראל שלו. אהבת ישראל שלו כוללת 'הרגש' – הרגש הוא פנימיות החב"ד – הוא מרגיש רצון לרצון אצל מישהו. הרצון שהוא מרגיש מושך אותו אל הרוצה-לרצות בחבלי עבותות אהבה – והוא מקרב אותו ומחבק אותו בימין מקרבת^{טז} "וימינו תחבקני"^{טז}.

כשמקרבים יהודי, כשעושים 'מבצעים', צריך להרגיש את גדולת הזולת שאתה בא לקרב, להרגיש שהוא יותר גדול ממך. מהי הרגשת רצון לרצון אצל מישהו? הרגשת גילוי היחידה שבנפש. זהו ווארט שאנו גם אומרים הרבה: אפשר לעשות מבצע תפילין, להניח תפילין למישהו, ואתה גארנישט, בלי שום התעוררות, עושה רק "מצות אנשים מלמדה"^{טז} מתוך הצווי.

עא הוספות לכש"ט (קה"ת, מהדורה שלישית) אות ג; לוח "היום יום" ח"ו אלול.

עב דברים כו, א.

עג סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב; זהר ח"ג קעז, ב.

עד שה"ש ב, ו; ח, ג.

עה ישעיה כט, יג.

עו בראשית לא, מב.

עז תהלים לו, ב; דברי הימים ב, כ, כט.

עח שמואל"א יא, ז; ישעיה ב, ייט; כא; דברי הימים ב יד, יג; יז, י; יט, ז.

עט וראה אור ישראל ח"ג עמ' עב ואילך.

פ ראה גם בגבורה ב'פרצוף' הסיפורים כ"ד טבת תש"ע.

פא רשימת סיפורים ח"א עמ' 12.

פב ראה שיחת יום א' דחג השבועות תש"ד סעיף יג.

פג ש"ע אדה"ז א"ח סוף סימן קפ; תצד, טז. וראה לקו"ש

חכ"ב תרוע א סעיף ב, וש"נ.

כאן לאדמו"ר הזקן, השלישי באבות החסידות, כי הוא "אמת ליעקב"¹⁹. הפחד שלו הוא פחד באמת, "פחד יצחק"²⁰ שהיה ליעקב ("היה לי"). שוב, צריך ללמוד איך לצייר נכון את אדמו"ר הזקן. בסתם תפלה הוא היה נזרק²¹, כמו שמספרים על רבי עקיבא²² – היו צריכים לרפד לו את הקירות, שלא ישבור את העצמות. הוא לא אדמו"ר האמצעי, שהיה דומם לגמרי – בדיוק ההיפך. אם כן, היה לנו דבר אחד שכלל חב"ד, סיפור של האהבה שלו וכעת של הפחד שלו.

תפארת ומלכות: בטול שעבוד מלכויות

בתפארת יש ווארט של אדמו"ר הזקן: הרמב"ם²³ פוסק כשמואל – בגימטריא שנה טובה – שאמר "אין בין העולם הזה לעולם הבא אלא שעבוד מלכויות בלבד"²⁴. מסביר אדמו"ר הזקן²⁵ שבעולם הזה המלכות משועבדת לז"א – זהו "שעבוד מלכויות" למעליותא, האשה משועבדת לבעל. אבל בעולם הבא, ימות המשיח, יתקיים "אשת חיל עטרת בעלה"²⁶ – האשה לא תהיה יותר משועבדת לבעל. זהו ווארט חזק מאד – ווארט פמיניסטי מובהק. הווארט הזה הולך יחד עם עוד ווארט שאנחנו תמיד מקשרים – "איזו היא אשה כשרה? כל שהיא עושה רצון בעלה"²⁷. היא הכתנר של בעלה, ו"עושה רצון בעלה" היינו מעצבת-מתקנת את הרצון שלו²⁸.

להתפלל הוא עדיין בתפלת עמידה. הם חיכו קצת כדי שיוכלו לקבל ממנו ברכת שנה טובה, אך כשראו שנמשך הרבה זמן החליטו שילכו הביתה, יקיימו את מצות סעודת יום טוב, ואחר כך יחזרו – כנראה עדיין יהיה באמצע התפלה. כשהם חזרו אחרי הסעודה לבית הכנסת – שהיה על הר – הוא היה ריק, אין שם אף אחד, פספסו. הולכים הביתה, אבל תוך כדי הם שומעים איזה קול מרחוק שמישהו לוחש 'פח... פח... פח'. הלכו אחרי הקול עד שהגיעו למרגלות ההר, וראו שאדמו"ר הזקן התגלגל מראש ההר עד למטה, והוא שוכב ואומר 'פח... פח... פח'. הם הבינו שהוא באמצע התפלה, חיכו בצד עד שהוא קם ובסוף סיים את התפלה ואמרו לו גוט-יום-טוב, "לשנה טובה תכתב ותחתם". אחר כך התברר מה פשר ה'פח... פח... פח' – כשהוא קם הוא המשיך "ובכן תן פחדך", מרוב פחד לא היה מסוגל לסיים את המלה "פחדך" וחזר עליה המון פעמים. זהו סיפור פחד של אדמו"ר הזקן.

הפחד מ"אמת ליעקב"

ידוע מהבעל שם טוב²⁹ שלא צריך לפחד משום דבר אלא רק מהקב"ה – זו צוואת אביו. נחזור לבעל שם טוב: פעם³⁰ בא יהודי עם גרזן כדי להרוג את הבעש"ט. הוא ברח ממנו. החסידים שאלו – 'מה אתה בורח? הרי אתה מלמד אותנו שלא צריך לפחד משום דבר, רק מהקב"ה! מה הוא יכול לעשות לך?!'. הבעש"ט אמר – 'לא ברחתי מהגרזן, לא מפחיד אותי, אלא מהאמת שלו, הוא מתנגד באמת'.

אפילו הבעל שם טוב, שלא פוחד משום דבר אלא מהקב"ה, פוחד מהאמת. למה? כי אמת היא הקב"ה ("הוי' אלהים אמת"³¹) – זו נקודת הקב"ה. זהו סיפור של הבעש"ט, אבל מתאים

פד שבחי הבעש"ט פ"א. וראה אור ישראל ח"א ש"ב בשני הסיפורים הראשונים.

פה רשימת סיפורים ח"ב (תשורת גלובסקי, אדר ע"ב) עמ' 12.

פו ירמיהו י'.

פז מיכה ז, כ.

פח בראשית לא, מב.

פט שיחת ליל ב' דחה"ס תרצ"ז.

צ ברכות לא, א.

צא הלכות תשובה פ"ט ה"ב; הלכות מלכים פ"ב ה"ב.

צב ברכות לד, ב; סנהדרין צט, א.

צג רשימת סיפורים ח"א עמ' 22.

צד משלי יב, ד.

צה תנא דבי אליהו רבה פ"ט.

צו לקו"ש ח"ד פרשת בלק סעיף ד (משיחת י"ג תמוז

תשכ"ב סעיף מ); שיחת פורים תשמ"ג סעיף כה.

שרש השפלות הוא עומק התענוג של ה' יותר מהרחמים שלו. השפלות מקבלת מהרחמים, אבל תכלית הבריאה היא השפלות של המלכות, שבשרש היא התענוג שהופך להיות גם מקור הרצון לעורר ולנווט את הרחמים

אדמו"ר הזקן סיפר פעם^{קב} שהיה בעל-עגלה – יהודי עם הרבה כח פיזי – שנתקל בדרכו בעגלה עם שבויים. היה צריך לפדות אותם, אבל אין לו פרוטה לפרטה. הוא נאנח עמוק ואמר לקב"ה: 'אם הייתי יכול להציל אותם בכחי הייתי מוסר את הנפש, אבל כאן אני צריך כסף ואין לי, אז איני יכול לעזור להם' – כנראה שללכת מכות עם הממשלה שם לא היה שייך – 'אם העגלה היתה שוקעת בטיט הייתי יכול להוציא אותה. אבל להציל אותם מהפריץ, עם כל החילים שלו, איני יכול, אלא רק עם כסף, ואין לי כסף'. באותו זמן ממש, באותה שעה, במקום

אחר קרה עוד סיפור – עגלה שקעה בבוץ, כפשוטו, ועברה שם עגלה של יהודי טוב, גביה, שיש לו המון כסף אבל הוא חלש, אין לו כח. הוא מסתכל על חברו היהודי ששוקע בבוץ, נאנח אנחה עמוקה ואומר לקב"ה: 'אם היה לי כח פיזי הייתי יכול לעזור לו, להוציא אותו מהבוץ. יש לי כסף – ואם הייתי יכול להוציא אותו עם הכסף הייתי נותן כל מה שצריך. אבל כסף כאן לא עוזר – צריך כח'. שניהם הלכו לדרכם – השבויים לא נפדו והיהודי ששקע בבוץ נשאר בבוץ.

שאל אדמו"ר הזקן – למה ההשגחה עשתה כך? לכאורה היתה צריכה לשלוח את העשיר לפדות את עגלת השבויים ואת בעל העגלה החזק להוציא את היהודי ששקע בבוץ. על כך אנו אומרים ביום כיפור – וגם בכל יום בקדיאת שמע על המטה – "אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל ח". הוא הסביר שזהו

בעולם הזה השפלות (פנימיות המלכות) משועבדת לרחמים (פנימיות התפארת) – האשה (מלכות) משועבדת לבעל (ז"א). זהו "פרק בעבודת ה'"^{צא} – שמתוך שפלות באה הכרת רחמי ה'. שפלות היא "לית לה מגרמה כלום"^{צב} – הכל מה', הכל רחמים. מה פירוש "אשת חיל עטרת בעלה"? שהיא הופכת להיות "עטרת תפארת"^{צט}. הווארט הזה, ששייך למלכות, עוסק במלכות שעולה להיות הכתר של התפארת. בכלל, שרש אצילות המלכות הוא מאחורי התפארת דו"א^ק, אבל לעתיד לבוא היא הופכת להיות כתר בפנים של התפארת. אז

היא הכח שמעצב ומנחה את הרחמים, את ההשפעה, והיא למעלה מהרחמים – שרש השפלות הוא למעלה מהרחמים. עוד יותר – שרש השפלות הוא עומק התענוג של ה', יותר מהתענוג ברחמים שלו. מצד אחד, השפלות מקבלת מהרחמים, אבל תכלית הבריאה היא השפלות של המלכות, שבשרש היא התענוג שהופך להיות גם מקור הרצון לעורר ולנווט את הרחמים, הכל בסוד "אשת חיל עטרת בעלה".

נצח והוד: רזי עולם – סוד הבירורים "רזי תורה" ו"רזי עולם"

יש ווארט שלמדנו^{קא} על "אתה יודע רזי עולם". נאמר בקיצור:

צד מאמר בספר לב לדעת.

צח זהר ח"ג קפ, ב.

צט ישעיה סב, ג; משלי ט, ד; טז, לא. נוסח ברכת קידוש לבנה.

ק ספר הליקוטים תצוה פכ"ח. ובכ"מ.

קא הכתר בפרצוף כ"ד טבת תש"ע ובאריכות בהתועדות י"ט כסלו ע"ז (יצא גם כמאמר מעובד – "רזי עולם").

קב רשימות דברים (חיתריק) מדור אדה"ז אות סה; ספר הצאצאים (היילפרין) עמ' 61.

היה ברשותם מה שאין להם – אם לבעל הכח היה כסף היה יכול לעזור ואם לבעל הכסף היה כח היה יכול לעזור – הם יהודים טובים, רוצים לעזור, ומתוך שלא יכלו לעזור הם נאנחו אנחה עמוקה. כתוב בלוח "היום יום"¹⁷ שאנחה היא תשובה שלמה. יש נוסחא עם תוספת לסיפור – שקצת קשה לומר – שיתכן שאצל הקב"ה יותר חשובה האנחה שלהם, על שלא יכולים לעזור, מאשר אם היו עוזרים בפועל. אמירה חזקה מאד: אם היה עוזר לו – ממש פיקוח נפש, היה מציל אותו – זה היה דבר עצום. אבל יתכן שלמעלה האנחה שלו שלא מסוגל לעזור עוד יותר יקרה מאשר אם כן היה עוזר בפועל.

סודות הנצח וההוד

בכל אופן, הסיפורים האלה נקראים "סוד הבריוריים" ובמקום אחר "רזי עולם". לאיפה בספירות הם שייכים? לפי הנוסח הראשון ("רזי עולם" לעומת "רזי תורה") לא כל כך ברור איפה למקם זאת בספירות, אבל לפי הנוסח הזה – של "סוד הנשמות" לעומת "סוד הבריוריים" – כבר כן ברור:

"רזי תורה" הם מוחין, חב"ד, וכך גם "סוד הנשמות". בפרט, "רזי תורה" היינו מוחין דאבא ו"סוד הנשמות" מוחין דאמא. מהם "רזי עולם"? אפשר להבין מתוך "סוד הבריוריים". לאיפה שייך "סוד הבריוריים"? איפה קורים בו זמנית שני סיפורים של העגלות והאנחות, שאם הייתי מחליף את הסיטואציה הכל היה מסתדר יפי – אבל ההשגחה לא עושה כך, היא פועלת הפוך? נצח והוד. הבריוריים הם "לבר מגופא"¹⁸. נצח והוד יוצאים מפנימיות הכתר, למעלה מטעם ודעת. זהו שם צבאות – השגחת ה' בעולם המעשה, מה שה' עושה אתנו כאן, שאי אפשר להבין בשכל.

יש עוד הרבה להעמיק ולהאריך בענין –

ההבדל בין "רזי תורה" ל"רזי עולם" – "רזי תורה" אני מבין ו"רזי עולם" איני מבין.

סוד הנשמות וסוד הבריוריים

יש אוסף סיפורים בו גם מופיע הווארט הזה, בדיוק אותו סיפור, אבל בשינוי לשון¹⁹ – מונחים אחרים (כמו שאמרנו בחלקו הראשון של השיעור²⁰), יש ענין ברענון המושגים בכל פעם). שם לא מסופר כ"רזי תורה" מול "רזי עולם", אלא ההבדל בין "סוד הנשמות" ל"סוד הבריוריים". אדמו"ר הזקן אמר – אני יודע את סוד הנשמות²¹, אבל את סוד הבריוריים איני יודע.

התיאור של מה שקורה כאן כ"סוד הבריוריים" קשור למה שהוא כותב בסידור עם דא"ח²² – בכוונת המקוה לפי האריז"ל, תחלת חלק ב של הסידור – שזהו הדבר שהחוקרים והפילוסופים לא מבינים, סוד בירורי רפת, וממילא

לא מבינים למה יש יסורים בעולם ולמה לפי סוד הבריוריים עדיף שאדם מסוים יסבול כל החיים, ר"ל, בלי שום בטול לאלקות (כי הוא סובל), מאשר שיהיה צדיק גמור בבטול מוחלט לאלקות, צדיק גמור שעובד את ה' באהבה ויראה ובטול במציאות. שוב, הוא כותב במפורש בסידור שזהו דבר שאי אפשר להבין בשכל, וכאן מספר על "סוד הבריוריים" את שני הסיפורים עם העגלות, בהם נראה שה' עושה הפוך ממה שהייתי חושב. בנוסח הזה של הסיפור יש עוד ווארט יפה: שני ה'מסכנים' הללו, שיכולים היו לעזור אם רק

היכולת שלי

לעזור, כולל הרצון
הכן שלי לעזור,
שייכת לנצח. אך
האנחה העמוקה
על כך שאיני יכול
לעזור שייכת
להוד

קג רשימת סיפורים ח"א עמ' 29.

קד נדפס ב"נפלאות" נצ"ו.

קה כפי שהוסבר בחלק הראשון של השיעור, ששניאור הוא סוד "אור הוי" ו"אור ישראל".

קו קנז, ב.

קז ג' תמוז.

קה זהר ח"ב קי, ב; רכז, א; ע"ח שט"ד (הולדת או"א וזו"ן) פ"ד; שעה"כ דרושי סדר שבת דרוש א. ובכ"מ.

אחד הצדיקים הנסתרים של הדור. תיאור האשה האהובה שלו, עם כל הסיפור האינטימי שלו, הוא תיאור כל המדרגות שלו ברוחניות. עכשיו הוא מרגיש שיש אפשרות לעלות בקדש עוד יותר, באין ערוך – לעלות בדילוג הערך, קפיצה למקום אחר לגמרי ברוחניות – ולהתחתן עם אשה עוד יותר יפה וכו' וכו'. יעצתי לו שלא כדאי לו, כי יכול להיות שירד מהמדרגות הראשונות ולא ישיג את המדרגה הגבוהה יותר – לכן עדיף שישאר עם האשה הראשונה'.

חוש בסדר ודילוג באין ערוך

הסיפור עצמו מתאים בתוכן לספירת היסוד – יחסי אישות (ברוחניות) – אך גם הלימוד הכללי ממנו: כאן יש מוסר השכל עמוק לגבי שיטת אדמו"ר הזקן, שיטת חב"ד. בחלק הראשון של השיעור אמרנו שלפעמים האדם צריך לקחת סיכון ולפעמים צריך להיות שמרן, ללכת על בטוח ולא לקחת סיכון. כאן יש סיפור בו אדמו"ר הזקן אומר – לא כדאי לך להסתכן, אתה עלול להפסיד הכל.

אפשר לתת משל פחות מסתורי מהאשה שרומזת למדרגה של השגת השכינה: יתכן שיבוא גביר וישאל את אדמו"ר הזקן – שמתעניין בכל דבר, כנ"ל – אם להשקיע בעסק עם ריזיקה גבוהה, בו הוא עלול להפסיד כל מה שיש לו. לפי הסיפור שכאן, הרבי אומר לו – 'לא כדאי לך. תשאר עם מה שיש לך, כי אם תשקיע הכל במשהו אחר יתכן שלא תצליח – לא תשיג את המבוקש ותשאר קרח מכאן ומכאן'. כאן המשל הוא אשה.

מה העצה מלמדת אותנו לגבי אדמו"ר הזקן? כנראה יש צדיקים אחרים שאכן היו אומרים למישהו ללכת על ריזיקה גבוהה. כלל גדול אצלנו¹ שספירת היסוד היא סדר, דין קדימה ואיחור – סדר והדרגה. כתוב בלוח "היום

אבל נשאר כך. סוד הבידורים האלה – שאיני מבין, וגם אדמו"ר הזקן אמר שאינו מבין – הוא נצח והוד. בפרט, היכולת שלי לעזור, כולל הרצון הכן שלי לעזור, שייכת לנצח. אך האנחה העמוקה על כך שאיני יכול לעזור שייכת להוד.

יסוד: לא לחפש אשה אחרת

להשאר עם האשה הראשונה

מה נספר ביסוד? פעם אחת² בא יהודי לאדמו"ר הזקן בלבוש של דייטשיל – לבוש מודרני של גרמני, שאצל חסידים סלדו ממנו מאד. הוא נכנס ליחידות והרבי קבל אותו בחום לשעה ארוכה, באופן יוצא דופן לגמרי. החסידים, שלא הבינו מה קורה כאן – שליחודי כזה, שלא שייך בכלל, הרבי מקדיש הרבה תשומת לב – ניסו להקשיב מעבר לדלת מה מדברים בפנים, כדרך החסידים, כדי להבין מה קורה כאן. הם שמעו שיחה ארוכה, בה היהודי הזה מספר לאדמו"ר הזקן על אשתו. הוא מתחיל לשבח אותה, שהיא אשה מאד יפה, עם כל המעלות, וכמה שהוא אוהב אותה – ומתחיל ממש לספר כל מיני סיפורים אינטימיים בינו לבינה, מה הוא עושה יחד אתה, ואדמו"ר הזקן מקשיב להכל. אחרי שהוא מספר כמה שהיא יפה וכו' וכו', הוא אומר – אבל מצאתי אשה עוד יותר יפה ממנה והתאהבתי בה. עכשיו אני לא יודע מה לעשות – האם לגרש את האשה הראשונה בשביל לשאת את האשה השניה או לא. השאלה לקחה הרבה זמן, כי הכל היה בפרטי פרטים. בסוף אדמו"ר הזקן אמר – לא כדאי לך, אם תגרש את האשה הראשונה תפסיד אותה, ומי יודע אם באמת ילך לך עם האשה השניה, ופטר אותו לשלום.

החסידים היו בשיא התמיהה – מה פשר העניין?! אחרי שהיהודי הלך אדמו"ר הזקן יצא, הם הביעו את תמיהתם והוא הואיל לשתף אותם. הוא אמר: 'דעו שהיהודי שהיה פה הוא

קי ראה סוד ה' ליראיו שי"ח פ"ו.

קט רשימות סיפורים ח"א עמ' 26.

את ספירת היסוד (ספירת ה"צדיק יסוד עולם" – אם הצדיק לא היה צריך להיות "יסוד עולם", מתקן עולם, היה יכול כל ימיו רק לדלג על ההרים ולקפץ על הגבעות בעליות אין-סוף מחיל אל חיל, אבל כעת, שעליו להיות "יסוד עולם" עליו להיות מסודר, להתחשב בגדרי העולם והגבלותיו).

את המלכות והתפארת חברנו יחד – בווארט על עלית המלכות לתפארת ומעליה. אם כן, סיימנו, בקיצור נמרץ, פרצוף סיפורים ווארטים של אדמו"ר הזקן שאפשר ללמוד מהם.

ד. הבעש"ט צוחק מהטבע

נחזור ונסיים בעוד סיפור של הבעל שם טוב, שגם בו מופיעים הבעש"ט ואדמו"ר הזקן יחד^{קטז}: אותו ר' יעקב שהזכרנו – שמש הבעל שם טוב, שאחרי הסתלקותו ספר עליו – הגיע פעם לאדמו"ר הזקן. הוא אמר לו 'יש לי שלשה סיפורים על הבעש"ט שודאי לא שמעת – סיפורים ש"בדידי הוה עובדא", שהייתי נוכח'. אדמו"ר הזקן שמח מאד, כמובן, לשמוע את הסיפורים.

'אני בריא'

הוא סיפר סיפור ראשון: פעם הבעש"ט היה חולה, שוכב במטה, ולפתע קפץ מהמטה והלך לסטענדר שלו, דפק עליו ואמר – 'איך בין געזונט, איך בין געזונט (אני בריא, אני בריא^{קטז})', ומיד צוה על רבי יעקב שילוה אותו בדרכו לטבול בנהר. שוב, הוא היה חולה, אבל אומר 'אני בריא'. זו הוראה עצומה בעבודת השי"ת – "בראשית

יום"^{קיא} שהבעל שם טוב היה מסודר, המגיד הקפיד על סדר ואדמו"ר הזקן לימד את החסידים להיות מסודרים. הבעל שם טוב עושה קפיצת הדרך – כל הענין שלו הוא קפיצת הדרך^{קיב}, דילוג הערך לגמרי. אף על פי כן, יש משהו ביסוד – היסוד של העסק – שהוא הערכת סדר והצמדות לסדר.

ספרנו על אמירת אדמו"ר הזקן שהבעל שם טוב מרים ביד שלו את כל העולמות לאלקות לפני הצמצום ומוריד משם אור לכל העולמות. פעם אחת^{קיד} רבי בנימין קלעצקר, מגדולי חסידי אדמו"ר הזקן – שהיה משכיל עצום וגם גביר, אך 'לא שם' על הכסף שלו כלל, כידוע – בקש מאדמו"ר הזקן שיאמר דרוש, מאמר חסידות בקבלה. אדמו"ר הזקן אמר לו – 'קבלה? מה לי וקבלה? כשאנחנו מדברים אנחנו מדברים העכער און העכער און נאך העכער (גבוה, גבוה ועוד יותר גבוה)'. קבלה היא סדר ההשתלשלות, וכשאנחנו מדברים – השופר שלנו, כמו שהסברנו קודם – הדיבור למעלה ולמעלה ועוד יותר למעלה, באור אין סוף שלפני הצמצום. אלה הדרושים שלנו.

למה מזכירים זאת? מצד אחד החסידות היא דילוג מוחלט. מצד שני יש עדיין חוש – שהוא חוש של תיקון הברית – של סדר. הסדר אומר – ככלל (בגימטריא יסוד), אך 'אין כלל שאין לו יוצא מן הכלל'^{קיז} (לא כלל ברזל) – שלא לוקחים ריוקיה גבוהה (לא ברוחניות, כמו בסיפור הנ"ל, ולא בגשמיות, כמו שהסברנו). צריך ללכת שלב אחרי שלב, צעד אחרי צעד, "מהוי" מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ"^{קכ}. לכן היחידות הזו עם הצדיק הנסתור, עם האשה האהובה והיפה, עם התשובה וההדרכה של אדמו"ר הזקן, מאפיינת

קטז רשימות סיפורים ח"ב עמ' 10.

קיד אני בריא הוא האלף בית של עבודת השי"ת (ראה רמב"ם הלכות דעות תחלת פ"ד), ועוד יותר איך בין געזונט הוא האלף בית גימלי! איך בין געזונט בגימטריא רחל ואילו אני בריא בגימטריא לאה רחל (אשת הבעל שם טוב, "הכל מן האשה", "אשת חיל עטרת בעלה" להמשיך לו בריאות ואושר). ממוצע שני הביטויים הוא אהרן (יו ברבוע, ד בחזקת ד, ב בחזקת ח). אני בריא אני בריא איך בין געזונט איך בין געזונט = 1024 = לב ברבוע, לב בריא בתכלית.

קיא ד' תמוז.

קיב וראה גם שיעור ד' אלול ש"ז (נדפס ב"נפלאות" כי תבוא).

קיד רשימות סיפורים ח"א עמ' 26.

קיד ראה עירובין כט, א.

קטו תהלים לו, כג.

זו הוראה עצומה בעבודת השי"ת – "בראשית ברא" לשון בריאות גם כאשר במציאות "והארץ היתה תהו ובהו וחשך", חולה, העיקר להכריז מתוך בטחון גמור 'אני בריא!' וכך מבריאים באמת

בתחלת התגלות הבעל שם טוב לא היו הרבה חסידים בעולם, והיו חייבים לחתן את הבנות עם מתנגדים. היה חסיד של הבעל שם טוב עם חתן מתנגד, שמאד מצער את חמיו – השווער רוצה שהאיידם שלו יהיה חסיד וילך אתו לרבי והחתן לא מסכים בשום פנים. השווער הלך לבעל שם טוב והתלונן – 'מה עושים? יש לי חתן מתנגד, לא מסכים לבוא אליך. אני מנסה לשכנע אותו, לפתות אותו, אבל

הוא לא מסכים בשום פנים ואופן – הוא למדן, טוען שזהו בטול תורה'. הבעש"ט אמר – 'אל תדאג, כשאהיה בעיירה שלך אדבר איתו, אתפוס אותו'. הבעש"ט הגיע לאותו מקום, קורא לאברך הזה – יש הרבה סיפורים דומים – שהסכים בלידת ברירה להכנס עם הבעש"ט לעגלה. הם התחילו לנסוע ברחוב, והבעש"ט שאל את האברך – 'אתה יודע מהו רבי?'. היה אז יום קיץ, יום בהיר, והבעש"ט אמר – 'רבי הוא אחד שאם הוא מוציא את המטפחת מהכיס ואומר שירד גשם – מיד ירד גשם'. תוך כדי דבריו הבעש"ט הוציא את מטפחתו ומיד ירד גשם. אחר כך הוא אמר לו – 'אתה יודע מהו רבי? אחד שאם הוא אומר עם המטפחת שיפסיק הגשם – הגשם מיד מפסיק'. שוב, הבעש"ט אמר וגם עשה. אחד כך אמר לו – 'אתה יודע מהו רבי? שאם הוא אומר שירד גשם מצד ימין של העגלה – יורד מצד ימין', וכך עשה עם המטפחת. אחר כך אמר לו אותו דבר לצד שמאל – אז ירד גשם מימין ומשמאל, ומקדימה הדרך יבשה.

מהסיפור הזה אדמו"ר הזקן התפעל ואמר – זהו הבעל שם טוב.

חיבור שמים וארץ

צריך להבין – הסיפור הזה כל כך יותר טוב מהסיפור שהדליק את הקרח? הסיפור ההוא

ברא"ק¹ לשון בריאות² קיט גם כאשר במציאות "והארץ היתה תהו ובהו וחשך", חולה, העיקר להכריז מתוך בטחון גמור 'אני בריא!' וכך מבריאם באמת. הסיפור היה באמצע החורף והבעש"ט הזהיר אותו שעל אף שהוא ישהה הרבה זמן במים – שלא ידאג לו ולא יצעק בשום פנים ואופן. הוא הולך לנהה, שובר את הקרח – כנהוג – ונכנס למים הקפואים (גם סגולה להיות בריא). הוא שוהה שם זמן רב. יש

נר שדולק אבל בסוף כבה, ובינתיים נעשה לר' יעקב המשמש נורא קר והוא גם פוחד מהחשך, ובאיזה שלב הוא נשבר – 'כל זמן שהנר דלק מילא, אבל כשאין נר וקר זהו פיקוח נפש, לא רק שבבילו אלא גם שבבילי' – והתחיל לצעוק, נגד הוראת הבעש"ט. אז הבעש"ט הרים את הראש מהמים – 'מה אתה צועק? הרי אמרתי לך לא לצעוק!'. ר' יעקב אומר שהנר כבה, וקר וחושך ופחד. הבעש"ט לקח חתיכת קרח – זהו סיפור מפורסם³ – ואמר לו להדליק אותה, והיא דלקה עד שגמר לטבול.

כשאדמו"ר הזקן שמע את הסיפור הוא אמר – לא זהו הבעל שם טוב ("ניט דאס איז דער בעל שם טוב"). כלומר, הסיפור הזה לא מרשים אותי.

'זהו הבעל שם טוב!'

הוא סיפר עוד סיפור, שהמספר שכח אותו, וגם עליו אדמו"ר הזקן הגיב – לא זהו הבעל שם טוב.

אחר כך הוא סיפר סיפור שלישי:

ק"ח בראשית א, א.

ק"ט אוה"ת שמות ח"ב עמ' תקפה. וראה ד"ה "בראשית ברא" תרצ"ט (סה"מ תרצ"ט עמ' 72), הובא בד"ה "בראשית ברא" תש"ך (ושם – שהוא בשם הבעש"ט).

קכ וראה בסגנון אחר אור ישראל ח"ב עמ' עד ואילך.

הטבע, צוחק על העולם לגמרי. אפשר לצחוק על מישהו מתוך בוז, אבל אפשר גם לצחוק עליו מתוך שמחה ושעשועים – כיף וגם עושה לו כיף. כשהבעש"ט צוחק על הטבע – גם הטבע מחיך. זהו הבעל שם טוב.

מה הכוונה שהוא צוחק על הטבע? זו אמתת ה"אין וועלט, אויס וועלט" שלו – מה שהוא "צדיק יסוד עולם", "דאחיד בשמיא ובארעא", "כי כל בשמים ובארץ"^{קכב}, מדת היסוד. זו דרגה גבוהה באין ערוך מה"צדיק יסוד עולם" שתואר לעיל בסיפור היסוד של אדה"ז – שם הצדיק הוא יסוד עולם התיקון, עולם המסודר, וכאן הצדיק הוא יסוד א"ק ועוד יותר גבוה, דרגה שמעל לשבירה ותיקון לגמרי, ה"צדיק יסוד עולם" בדרגתו העליונה, שהיא דרגתו העצמית. לבעל שם עצמו היו את שתי המדרגות, הוא גם היה מסודר כנ"ל, אך העצם שלו הוא הדרגה הזו של אין וועלט אויס וועלט לגמרי, עולם-לא עולם – דאס איז דער בעל שם טוב!

לכן אדמו"ר הזקן אהב דווקא את הסיפור הזה. הקרח נדלק לצורך מסוים – הוא היה צריך לטבול. זהו מופת, אבל היה צריך אותו – השמש היה נזקק לו. יוצא מכאן ווארט, שכל נס נצרך שהבעש"ט יעשה – זה לא הוא, לא גילוי עצמי שלו. גילוי עצמי יש רק אם הוא יעשה נס שבכלל לא צריך אותו – 'סתם', 'מה זה רבי?'. לא מועיל שום דבר, עשה משהו טוב למישהו? לא! זהו הבעל שם טוב! כל דבר שצריך אותו – לא זהו הבעל שם טוב. הרי "צרכי עמך מרובין" מפני ש"דעתם קצרה"^{קכג}, ומי שיש לו דעת רחבה באמת לא צריך לעצמו כלום – זהו עיקר ענינו של הבעל שם טוב, וכך מביאים משיח... (בתורה זהו ענין שעשועי תורה, שעשועים עצמיים, עיקר ענין תורה לשמה, כנ"ל בסוד השופרות). הבעל שם טוב הוא אחד שכל

לא הבעל שם טוב והסיפור הזה כן הבעל שם טוב? מה ההבדל?! כאן אפשר להבין מהו הבעל שם טוב:

יש ווארט שעיקר החידוש של הבעל שם טוב הוא 'אין וועלט, אויס וועלט'^{קכא} – שהוא בתוך העולם ומחוץ לעולם בעת ובעונה אחת. קשור למה שדברנו בספירת היסוד – כן דילוג, לא דילוג. בזכות הקרבה שלו למשיח, הוא עולה בנקודה זו אפילו על משה רבינו (כ"גואל ראשון") – שאצלו היה "מן ההר אל העם"^{קכב}, אבל לא בשני המקומות בעת ובעונה אחת. הבעש"ט הוא ברוחניות ובגשמיות, "דאחיד בשמיא ובארעא"^{קכג}, בעת ובעונה אחת. זהו החידוש שלו.

אמירת הבעש"ט שירד הגשם הוא השפעה גשמית. למה שירצה שהגשם יפסיק? הרי צריך כל הזמן להמשיך גשמיות! כאשר הוא רוצה להמשיך רוחניות, שמים, הגשם מפסיק. אם רוצה שירד בצד ימין, אהבה, יורד שם. אם רוצה בצד שמאל, יראה, יורד בצד שמאל. בכלל, הגשם הוא חיבור השמים והארץ וכל מה שהוא רוצה לגבי הגשם הוא בשליטה שלו מאה אחוז.

חופתים ללא צורך

נאמר אחרת: צדיקים עושים מופתים. בכל מופת של הצדיק רואים שידוד מערכות הטבע – כל נס גלוי הוא שידוד מערכות הטבע. שידוד שייך לשם ש"די של היסוד. אבל מה מיוחד בסיפור כאן – 'אתה יודע מה זה רבי? זה שמוריד גשם. מה זה רבי? שמפסיק גשם. מה זה רבי? שהגשם יורד כאן. מה זה רבי? שהגשם יורד שם?' כשאני קורא את הסיפור, מה התחושה שלי לגבי הבעל שם טוב? שהוא פשוט צוחק על

קכא ראה כש"ט (קה"ת) אותיות לד, לו, צ, קכא, קלט, קפת, שנו. אות את קפד; אות"ת שבעות עמי קלט והלאה בהערה.

קכב שמות י, יד.

קכג זהר ח"ב קטז, א. ובכ"מ; וראה נצוצי זהר להר"ר מרגליות שם.

קכד דברי הימים"א כט, יא.

קכה ברכות כט, ב עפ"י הביאור במאמרי אדה"ז תקס"ו ח"א ד"ה "ויאבק איש עמו" (עמ' קנז).

הרי "צרכי עמך
מרבין" מפני
ש"דעתם קצרה",
ומי שיש לו דעת
רחבה באמת לא
צריך לעצמו כלום
– זהו עיקר ענינו
של הבעל שם
טוב, וכך מביאים
משיח...

המטה) "יש לומר קודם הזוג כדי לפרות מזמור לדוד ה' רועי וכו'". זו הברכה הראשונה בגשמיות, "בני", עוד לפני "חיי ומזוני" – הדבר הראשון בו צריך להתברך (וכך הברכה הראשונה שהקב"ה מברך את אדם הראשון היא "פרו ורבו"^{קכ}). והנה, אדמו"ר הזקן, שאינו בעל סגולות – כותב בסידורו דבר אחד שהוא מעין סגולה, לומר פרק כג בשביל לפרות. זו סגולה מיוחדת השנה לכל מי שצריך ברכה של זרעא חייא וקיימא^{קכז}.

"פרו ורבו" בכל הרמות

אנחנו יודעים^{קכח} שיש כמה פירושים ל"פרו ורבו": יש "פרו ורבו" כפשוטו. יש "פרו ורבו" שכתוב בהרבה ספרי חסידות שפירושו לחדש בתורה^{קכט} – "פרו ורבו" במח. אבל יש פשוט אדמו"ר הזקן מהו "פרו ורבו", שעל יהודי לעשות עוד יהודי ("א איד דארף מאכן נאך א איד"^{קל}) – לא רק להוליד ילד ממש בגשמיות, אלא לקרב יהודי לתורה ומצות. כל שכן וק"ו שמקיימים זאת כאשר מגיירים גר. אם אתה רק מקרב בעל תשובה – קודם הוא גם היה 'איד', לא עשית 'איד' לגמרי, מאה אחוז, אלא רק קרבת אותו,

קכו בראשית א, כח.

קכז רמז עיקרי של שנת ה'תשפ"א הוא סוד השם הקדוש השתפא (כפי שנתבאר באריכות בשיעור הקדמה לסליחות השנה, וראה ברמזי השנה שנדפסו לעיל בחוברת) – שם הרומז לשותפות עם הקב"ה. השותפות מתבטאת בלידה, שהרי "שלשה שותפין באדם" (קידושין ל, ב). ביטוי נוסף לכח השותפות עם ה' השנה הוא פתיחתה בר"ה שחל בשבת, כאשר מיד בליל ראש השנה אומרים שלש פעמים "ויקלו" (כנגד שלשת השותפים באדם) ו"כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית" (שבת קיט, ב).

קכח ראה פנים אל פנים פ"ב סעיף ו ובכ"ד.

קכט ראה אוצר החיים (קאמרנא) מצות פריה ורביה.

קל שיחת י"ג תמוז תרצ"א (סה"ש תרצ"א עמ' 262);

אג"ק ח"א עמ' קכח.

כך מעל הכל, שמחבר את הכל וצוחק על הכל – לא מתוך בוז, אלא מתוך שעשועים אמתיים, שעשועי המלך בעצמותו שמחברים הכל (לכן הצדיק-אמת נקרא "כל", "כנ"ל).

לחיים לחיים, שנזכה להתגלות מורנו הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, בעלי יום ההולדת, יחד עם משיח צדקנו.

היום יום קדוש, לכן נוהגים לנגן גם את ארבע בבות, עם ניגון ההכנה.

ה. תיקון הזיווג והאכילה בהתקשרות לבעש"ט ולאדמו"ר הזקן

נוסיף עוד משהו ששייך לח"י אלול, יום הולדת שני המאורות הגדולים: כל שנה ביום הולדת מחליפים פרק בתהלים, מקבלים פרק חדש. איזה פרק הם מתחילים השנה (כהכנה לשנה הבאה עלינו לטובה, תוך כמה ימים)?

הפרק החדש של הבעל שם טוב – סגולה לפוריות

הבעל שם טוב נולד בשנת נח"ת ובשנת תש"פ נעשה בן 322 – מתחיל בפעם השלישית את פרק כג, אולי הפרק הכי חשוב בכל ספר תהלים. כפי שדברנו הרבה פעמים, זהו גם הפרק הכי אהוב אצלנו, היהודים, וגם להבדיל הכי אהוב אצל הגוים. אפשר לומר שהפרק הכי אהוב בספר תהלים הוא גם הפרק הכי אהוב בכל התנ"ך. אם כן, העובדה שזהו הפרק החדש של הבעל שם טוב למשך כל השנה הבאה עלינו לטובה היא גדולה וחשובה – נותנת הרבה כח להפיץ את אור התורה, לפעול את המהפכה הרביעית, להיות אור לגוים.

מה אדמו"ר הזקן כותב בסידור כסגולת הפרק הזה? משהו שלא כותב על שום דבר אחר. הוא כותב (בסוף סדר קריאת שמע על

עשה דאורייתא – לומר "שיר המעלות בשב"ח הוי' את שיבת ציון וגו'", הפרק של אדמו"ר הזקן.

תיקון הזיווג והאכילה

מה הקשר בין שני הפרקים? הפרק של הבעל שם טוב הוא פרק של זיווג, סגולה לומר לפני הזיווג לפרות, והפרק של אדמו"ר הזקן הוא פרק של אוכל. אלו הן שתי התאוות העיקריות. של האדם. אם כן, השנה יוצא משהו מאד מיוחד: לפני הזיווג אומרים פרק כג, הפרק של הבעש"ט, כסגולה לפרות. בסוף האוכל, אומרים פרק קכו, הפרק של אדמו"ר הזקן, כדי שהאוכל יזין גם את הנשמה – לא רק את הגוף – כדי שיוכל לקיים תורה ומצוות.

לפי ההסבר הזה, יש כאן את שתי העבודות (שההבדל ביניהן והיחוד שלהן מבוארים בכ"ד^{קמ}) – "בכל דרכיך דעהו", העבודה בשעת הזיווג-הידיעה (בזיווג ובכלל), והעבודה של "כל מעשיך יהיו לשם שמים"^{קמא}, כדי שהאוכל המזין יתן כח לדברים טובים. יש סיפורים שאדמו"ר הזקן תקן את תאוות האכילה – כשהיה במעזריטש כבר אבד את חוש הטעם הגשמי^{קמב}.

בכל אופן, אלה הפרקים של שני המאורות הגדולים שנולדו בח"י אלול – "חי חי הוא יודך כמני היום"^{קמג}. גם דבר שראוי להפיץ, והזדמנות להתקשר לשני המאורות הגדולים בכל זיווג ובכל אכילה (אכילה היא גם משל לזיווג^{קמד}, הם הולכים יחד).

כל הכבוד. אבל הקיום של 'יהודי צריך לעשות עוד יהודי' לגמרי הוא בגד.

הסגולה לפרות היא פרק כג, הפרק החדש של הבעל שם טוב. כל השנה הזו כשאומרים פרק כג לפני הזיווג צריך לחשוב להתקשר לדמות של מורנו הבעל שם טוב. חוץ מהזיווג הגשמי כפשוטו, כתוב "בכל דרכיך דעהו"^{קלא}, כל מה שיהודי עושה בחיים הוא זיווג (לשון "והאדם ידע את חוה אשתו"^{קלב}) – זיווג קוב"ה ושכינתיה, לכן כל היום כולו מתאים לומר פרק כג. השנה הסגולה היא כפולה ומכופלת – כח הסגולה לפרות הוא כח אדיר, והוא מוכפל כשאתה אומר את הפרק השנה וחושב שזהו עכשיו ה"מזל גובר"^{קלג} של הבעל שם טוב, שהוא כבר גילוי של "אורו של משיח"^{קלד}.

הפרק החדש של אדמו"ר הזקן – "שיר המעלות"

מה הפרק החדש של אדמו"ר הזקן? קכו – "שיר המעלות בשב"ח הוי' את שיבת ציון היינו כחולמים. אז ימלא שחוק פינו וגו'"^{קלה}. אסור לאדם למלא פיו שחוק בעולם הזה, אבל "אז ימלא שחוק פינו"^{קלו} – זהו הפרק החדש של חב"ד, של אדמו"ר הזקן. את "שיר המעלות" אומרים לפני ברכת המזון. יש שאומרים כל השבוע "על נהרות בבל"^{קלז}, אבל רבי הלל – ויש הנוהגים כמותו – אומר רק את הפרק הזה כל השנה^{קלח}. השנה בהחלט אפשר לאמץ את מנהגו של רבי הלל, שכל פעם שמברכים ברכת המזון – "ואכלת ושבעת וברכת"^{קלט}, מצות

קלא משלי ג, ו.

קלב בראשית ד, א.

קלג ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. ועיין קרבן העדה שם ד"ה "היה מעמיד".

קלד פסיקתא רבתי פל"ו; זהר ח"ג לד, ב.

קלה תהלים קכו, א.יב.

קלו ברכות לא, א.

קלז תהלים קלז, א.

קלח רשימות דברים (חיטריק) מדור חסידים אות ע.

קלט דברים ח, י.

קמ ראה לקו"ש ח"ג עמ' 907 ועמ' 932; ח"י עמ' 104 ואילך; תשובת השנה מאמר "בכל דרכיך דעהו" פ"ג ומודעות טבעית ביאור ד (עמ' קעא ואילך, וראה שם גם בהפניות נוספות) למאמר "גולה וגאולה" (וראה גם הטבע היהודי עמ' רג).

קמא אבות פ"ב מי"ב.

קמב רשימת סיפורים ח"א עמ' 27.

קמג ישעיה לח, יט.

קמד ראה רש"י על בראשית לט, ו ושמות ב, כ. ובכ"מ בתנ"ך.

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ מכל סיפור צדיקים צריך להוציא הוראה בעבודת ה'.
- ◆ התבוננות בגודל היקום מעוררת יראת ה'.
- ◆ כל העולמות בכף ידו של הבעש"ט, שבתנועת ידו הוא מחבר אותם לעצמות ה' ומגלה שהצמצום אינו כפשוטו.
- ◆ כל יהודי – שמעלתו העצמית היא ישראל – זקוק בתוכו ליעקב שיספר את כל קורותיו, ירידותיו ועליותיו, ויעשה מהן 'מסכת'.
- ◆ מיסודות תורת הבעש"ט: הגילוי הוא לאחר מעשה, כאשר כבר 'מתיישים' ממנו.
- ◆ כשם שיש מלכיות-זכרונות-שופרות ביחס למלכו של עולם כך גם ביחס לצדיק: מלכות – מילוי הוראותיו; זכרונות – זכרון מופתיו וסיפוריו; שופרות – הפצת תורתו העצמית.
- ◆ "תורה לשון הוראה" – את המוחין יש להמשיך במעשה בפועל.
- ◆ יסוד החסידות הוא "טבע הטוב להיטיב" – הנכונות לרדת מכל המדרגות והמוחין לטובת הזולת.
- ◆ על הצדיק הזההות עם מי שנפל בפגם הברית ולזכור תמיד שיש לטאטא-לנקות את פגמיו.
- ◆ הצדיק מתערב בכל – מתעניין בכל המתחולל בעולם ובעניני הזולת, "מבין דבר מתוך דבר" וחושף פרטים מהתת-מודע, וכך יכול לסייע.
- ◆ המעורבות בכל הפרטים מאפשרת לערב את האלקות-החסידות בכל.
- ◆ אהבת ישראל בבחינת יחידה רגישה לגדולתו ורצונותיו הטובים של הזולת, נמשכת אליו ודוחפת לרוץ אליו כדי לקרבו.
- ◆ בעולם הזה השפלות משועבדת לרחמים ותלויה בהם, אך לעתיד לבוא יתגלה שהתענוג האלקי בשפלות נעלה יותר והיא המפעילה ומכוונת את הרחמים.
- ◆ "סוד הבירורים" – "רוי עולם" – מורכב מהנצח וההוד (ששרשם למעלה מטעם ודעת): נצח הוא הרצון הכן והיכולת לעזור והוד הוא האנחה כשלא ניתן לעשות זאת.
- ◆ לצד הדילוגים שבאי-ערך שמאפיינים את החסידות יש בה חוש יסודי של סדר – המתחיל מהבעל שם טוב ומופיע בצורה עיקרית בחב"ד.
- ◆ הדרך להבריאה היא להכריז בבטחון גמור – 'אני בריא!'.
- ◆ שליטת הבעל שם טוב בגשם היא הויסות והחיבור בין גשמיות ורוחניות.
- ◆ מופתים נצרכים אינם מגלים את מעלתו העצמית של הבעל שם טוב, אלא רק מופתים בלתי-נצרכים ש'צוחקים' על הטבע.
- ◆ כאשר הבעל שם טוב צוחק על הטבע – גם הטבע מחייך.
- ◆ אמירת פרק כג לפני הזיווג היא סגולה לפרות, המוכפלת השנה בהתקשרות לבעל שם טוב והזכרון שזהו ה"מזל גובר" שלו – פרק התהלים שלו לפי גילו השנה.
- ◆ כל פעולה במציאות היא זיווג – "בכל דרכיך דעהו" – ומתאים להקדים לה אמירת פרק כג.
- ◆ עיקר "פרו ורבו" ברוחניות – 'על יהודי לעשות עוד יהודי' – הוא בגיור גרים.
- ◆ הפרק החדש של אדמו"ר הזקן – קבו ("שיר המעלות") – הוא פרק של תיקון האכילה.
- ◆ תיקון הזיווג ותיקון האכילה הם "בכל דרכיך דעהו" ו"כל מעשיך יהיו לשם שמים".
- ◆ בכח פרקי הבעש"ט ואדמו"ר הזקן ניתן לתקן השנה את שתי התאוות העיקריות – תאוות הזיווג ותאוות האכילה – ולהתקשר אליהם בכל עשיותינו הגשמיות. מצוה לפרסם!

עולם־שנה־נפש בסוד השופר

קיצור מהלך השיעור

בח"י אלול מסר הרב שיעור קצר באנגלית – הכנה לראש השנה. הפרק הראשון בשיעור מסביר שהשופר מגלה כיצד **כל סוגי היהודים שקולים** ומלמד כיצד גם בר"ה שחל בשבת, בו איננו תוקעים בשופר, אנו זוכים לכל המשכות השופר על ידי **ענג שבת** – "לשמוע קול שופר" נפעל על ידי "לכבוד שבת קדש". הפרק השני הוא התבוננות בהופעת אותיות **שִׁפִּיר** בגוף האדם – בשן, בפה ובראש – ובמשמעות הפנימית שלהן כממדי **הזמן, המקום והנפש**.

התבות של נוסח הברכה "לשמוע קול שופר" הם אותיות המלה **שקל**. שקל הוא המטבע הבסיסי של התורה; יש לו גם משמעות של משקל, וגם של שוויון בין שני דברים בעלי משקל שווה, מסה שווה. כל מספר זוגי יכול להתחלק לשני חלקים שקולים – מלשון שקל, שקול, כמו מאזניים. אנחנו יודעים שראש השנה הוא יום של משפט – משפט לא יכול להיות שקול², צריך הכרעה. בית דין לא יכול להיות מורכב ממספר זוגי של דיינים – צריך שיהיה אחד יותר ברשימה באחד הצדדים כדי שנית הדיון לא יהיה שקול. עד כאן הסבר למושג שקל – משקל, מטבע, שוויון.

א. "לשמוע קול שופר" בר"ה שחל בשבת

"לשמוע קול שופר" – סוד ה"שקל"

המצוה המיוחדת של ראש השנה היא השופר – תקיעת שופר, שפועלת שנה טובה ומתוקה לכל היהודים ולכל העולם – משיח וגאולה לכולם. חז"ל אומרים "מצות היום בשופר"³, זו המצוה המיוחדת של ראש השנה, לכן כדי להבין את המשמעות הפנימית של ראש השנה צריך להעמיק בסוד השופר.

הברכה שמברכים לפני תקיעת שופר היא "ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע קול שופר". ראשי

נרשם ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. שידור לדוברי אנגלית לכבוד ח"י אלול. אור לח"י אלול תש"פ – כפ"ח.

א ר"ה פ"ג מ"ג.

ב סנהדרין פ"א מ"ו (וראה גם סוטה פ"ט מ"א).

בראש השנה – שכל היהודים, בכל הדרגות שהם, שוים בעצם. ארבע המדרגות האלה מקבילות, לפי הקבלה והחסידות, לארבעת העולמות שה' ברא: העולם הראשון הוא עולם האצילות – העולם של ה"צדיק יסוד עולם". העולם השני הוא עולם הבריאה, עולם של שכל – של "יודע ספר". העולם השלישי הוא עולם היצירה, עולם הרגשות, רגשות לב, בו נמצא חסיד שמח ("נתתה שמחה בלבי"ט). העולם הרביעי הוא עולם העשיה, עולם

של מעשים, מעשים טובים, לו שייך יהודי פשוט – שחי חיים פשוטים אבל טובים, כל מה שהוא עושה הם דברים טובים.

ולסיכום:

אצילות	צדיק יסוד עולם
בריאה	יודע ספר
יצירה	חסיד שמח
עשיה	יהודי פשוט

זו גימטריא מאד יפה של ארבעת אביי הטיפוס של נשמות ישראל, ששוות בדיוק אותו דבר – שוות **שקל**, שהמשמעות שלו שהכל שקול, הכל שווה. כולם שוים **צדיק יסוד עולם** – הבעש"ט עצמו כאשר הוא מסתכל על יהודי פשוט הוא רואה שאנו שוים לגמרי, בדיוק אותו דבר, אין לאחד יתרון על חברו.

"לשמוע קול שופר" – "לכבוד שבת קדש"

האם יש עוד ביטוי חשוב עם ראשי תיבות **שקל** (המטבע שהוא השווי של כל נשמות ישראל)? בשנה הבאה עלינו לטובה, ה'תשפ"א, ראש השנה חל בשבת. בשבת לא תוקעים בשופר, אלא רק ביום השני של ראש השנה – שחל ביום

"יהודי פשוט"

– הוא לא מיוחד בשום דבר, בידיעות או ביחוס, הוא רק מאמין בה' בפשטות, יהודי פשוט, ועליו אמר הבעל שם טוב ש"יהודי פשוט קשור לפשיטת העצמות"

יהודים שקולים בכל העולמות

נתבונן בגימטריא יפה של שקל. **שקל** עולה 430, ויש ארבעה סוגי יהודים ששם שלהם עולה אותה גימטריא – ארבע דרגות של נשמות ישראל:

המדרגה הגבוהה היא "צדיק יסוד עולם"^ד – הצדיק של הדור, מי שמחזיק את העולם. זו הנשמה הכי גבוהה. המדרגה הבאה היא תלמיד חכם, שנקרא "יודע ספר" – עולה אותו דבר.

המדרגה השלישית שעולה אותו מספר היא "חסיד שמח" – חסיד צריך להיות שמח, כפי שלימדו הבעל שם טוב, מייסד החסידות, ואדמו"ר הזקן, מייסד חסידות חב"ד. הם לימדו שתמצית עבודת ה' היא "עבדו את הוי' בשמחה"^ה – צריך להיות חסיד שמח.

הסוג הרביעי ששוה אותו מספר, שהבעל שם טוב מייסד החסידות מאד אהב, הוא "יהודי פשוט" – הוא לא מיוחד בשום דבר, בידיעות או ביחוס, הוא רק מאמין בה' בפשטות, יהודי פשוט, ועליו אמר הבעל שם טוב ש"יהודי פשוט קשור לפשיטת העצמות".^ו

שוב, יש "צדיק יסוד עולם" שהוא אחד בדורו ("חד בדרא"^ז – "דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור"^ח) – נשמה כללית של כל הדור. תחתיו "יודע ספר", תחתיו "חסיד שמח" ותחתיו "יהודי פשוט". כולם שוים בדיוק אותו דבר – **שקל** אחד, ראשי התבות של "לשמוע קול שופר". זהו קול השופר שעלינו לשמוע

ג ראה אל עולם הקבלה פ"ח עמ' 149-151.

ד משלי י, כה.

ה תהלים ק, ב.

ו ע"פ כש"ט (קה"ת, הוצאה שלישיית) אות קנה.

ז כתובות יז, א; עז, ב.

ח סנהדרין ח, א.

ט תהלים ד, ח.

עולה 1168 ו"לכבוד שבת קדש" שוה בדיוק אותו מספר! באמת מדהים. לא רק ראשי התבות זהים, אותיות שקל, אלא שהגימטריא המלאה של שני הביטויים שקולה לגמרי, שוה בדיוק.

1168 הוא כפולה של 73.73, בגימטריא חכמה, הוא מספר מאד חשוב בתורה, שמופיע בפסוק הראשון של התורה, בתחלת בריאת העולם: כל הפסוק הראשון – "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" – עולה 2701, המשולש של 73 (סכום כל המספרים מ-1 עד 73, העולה 37 פעמים 73), והמלה "בראשית" עצמה מתורגמת "בחוכמא"^{יב}. חכמה היא בטול – בטול לה', לרצון ה', שרצוני בטל מפני רצונו ועד שרצוני נעשה כרצונו. ראש השנה הוא היום של "בטל רצונך מפני רצונו... עשה רצונך כרצונו"^{יג} – שהרצון שלי יהיה בדיוק כמו הרצון של הבורא שלי, שרצונו מתבטא בתורה, חכמתו יתברך ("אורייתא מחכמה נפקת"^{יד}).

ב. עולם־שנה־נפש בשופר סוד השן

מהו הקשר בין השופר לחכמה? בתחלת ספר יצירה (המיוחס לאברהם אבינו, היהודי הראשון) כתוב שה' ברא את העולם בשלשים ושתים נתיבות חכמה. בגוף האדם, שנברא "בצלם אלהים"^{טו}, שלשים ושתים נתיבות החכמה – חכמה היא מח, "חכמה מוחא"^{טז} – משתקפות, באופן מענין, בשלשים ושתים השינים בפה. בצד העליון של הפה יש 16 שינים, 8 מימין ו-8 משמאל, וכך בצד התחתון של הפה. השינים הן לבנות. אוכלים עם השינים (עם מזלג – "והמזלג שלש השנים"^{יז}). המלה שן רומזת לאות

ראשון. היום הראשון של ר"ה הוא היסוד, היום־טוב מהתורה, אז נזכה בסודות של תקיעת שופר ובברכות שבאות בעקבותיה אם איננו תוקעים בשבת? כתוב בחסידות' שהענין של שבת, במיוחד הענג הקדוש שיש ליהודי בשבת – "ענג שבת" – שעושה כל דבר "לכבוד שבת קדש", לכבוד שבת המלכה הקדושה, מוריד למטה בדיוק אותו שפע ואותה ברכה שהשופר מוריד למטה, כאשר ראש השנה חל בשבת.

יש מנהג שכל מה שעושים לכבוד שבת – נקיון הבית, לבישת בגדי שבת ובמיוחד האוכל המיוחד לענג שבת – יהודי אומר, או חושב, את הביטוי "לכבוד שבת קדש". זהו גם ביטוי עם שלש מלים, שראשי התיבות שלו זהות לר"ת "לשמוע קול שופר" (שני ביטויים שונים בכל מלה שלהם). מכך נלמד ש"לכבוד שבת קדש" בא במקום "לשמוע קול שופר", מוריד לעולם אותן ברכות ושפע כמו קול השופר, כאשר ראש השנה חל בשבת. כמו שמצות "לשמוע קול שופר" מאחדת את כל היהודים, שכולם שוים לטובה, כל ארבעת הסוגים מצדיק יסוד עולם ועד ליהודי פשוט, כך הכוונה הטהורה והתמימה של "לכבוד שבת קדש" מאחדת את כל היהודים כאחד ממש, כמבואר בספר התניא^{יח} שקדושת שבת מאירה בשוה ממש אצל כל היהודים, מגדול ועד קטן.

משהו עוד יותר מדהים: כאשר מחשבים את הגימטריא של שני הביטויים המלאים – שלש מלים שונות בכל אחד – "לשמוע קול שופר"

הענג הקדוש
שיש ליהודי
בשבת, מוריד
למטה בדיוק
אותו שפע ואותה
ברכה שהשופר
מוריד למטה,
כאשר ראש
השנה חל בשבת

יב תרגום ירושלמי בראשית א, א.

יג אבות פ"ב מ"ד.

יד זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

טו בראשית א, כד; ט, ו.

טז הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

יז שמואלי"א ב, יג.

י ראה לקו"ת לר"ה ד"ה "יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת" (וד"ה זה בהמשך הדורות).

יא פמ"ו.

ראש השנה הוא

היום של "בטל
רצונך מפני
רצונו... עשה
רצונך כרצונו" –
שהרצון שלי יהיה
בדיוק כמו הרצון
של הבורא שלי,
שרצונו מתבטא
בתורה, חכמתו
יתברך

הקול הופך להיות אור –
בלילה הראשון של חנוכה. הנר
הראשון של חנוכה הוא היפי
שנקרא "שפר", שיוצא מהשופר
של ראש השנה – שרש המלה
שופר. את השופר אנחנו שומעים
בראש השנה, ואנחנו רואים
את האור שבא מקול השופר
בחנוכה כיפי של שפר. שפר הוא
יפי, ופירושו גם תענוג¹. עיקר
התענוג של הקדושה הוא הענג
של שבת קדש, ובמיוחד כאשר
ראש השנה חל בשבת – הענג

של שבת הוא השופר של שבת (כנ"ל).
שפר (שהוא גם שפר בכתב חסה, כפי שכתוב
בכ"מ²) מורכב משלש אותיות – ש-פ-ר –
שננסה להתבונן בהן:

שן-פה-ראש

שין היא גם לשון שנה – ראש השנה. שנה
משמעותה שינוי – אנחנו צריכים להשתנות,
להשתפר. רוצים שהשנה הבאה תהיה שונה
לטובה. כל אחד צריך לעשות תשובה, להשתנות.
לפי זה **לב** נתיבות חכמה – **לב** השיניים – הן
לב דרכים להשתנות לטובה.

האות השניה של השרש שפר, פא, רומזת
לפה – השיניים נמצאות בתוך הפה. פה גם
לשון פה, כאן. כמו שהשין רומזת ל"גלגל"
הזמן (בלשון ספר יצירה – "גלגל בשנה כמלך
במדינה"³) – כי שנה היא מושג של זמן –
כך פה, פה, הוא המקום. אומרים כאן ועכשיו
– עכשיו הוא זמן וכאן-פה הוא מקום. השן
(השנה) בתוך הפה – הפה הוא מקום, וואקום.
כשה' ברא את העולם הוא עשה קודם כל חלל

שין. בלשון הקדש כל אות רומזת
לחלק אחר בגוף האדם, אבר
אחר או אלמנט פיזיולוגי אחר
בגוף. השין רומזת לשן.

בתנ"ך יש כמה משמעויות
שוונות למלה "שן", ואחת מהן
היא מלה מיוחדת לחט של
פיל – שנהב⁴ – דבר מאד
יפה ומאד יקר. מגלפים את השן
והיא מבהיקה כמו יהלומים.
באנגלית יש ביטוי מגדל שן,
שאין בתנ"ך, אבל יש "כסא
שן"⁵, שהמלך שלמה (שהביאו
לו שנהב מתרשיש) עשה לשבת עליו, יש "מטות
שן"⁶, ובשיר השירים הכלה מתארת את גוף הדוד
כ"עשת שן"⁷, שנהב טהור.

שפר השופר

שין היא האות הראשון של שופר. שופר הוא
מלשון שפר, כמו "אמרי שפר"⁸ – המדרגה הכי
גבוהה של יפי בתורה. יש בתורה שמונה שמות
נרדפים ליפי⁹ – אחד מעל שבעה (סוד המלה
"אז" – "אז ישיר משה"¹⁰). היפי האחד שמעל
השבעה הוא המלה שפר, שרש המלה שופר.
שמונת לשונות היפי מופיעים-מאירים
בהמשך השנה בשמונת נרות חנוכה, וכתוב
בחסידות¹¹ שקול השופר מופיע כאור –

יח = שנהב = חט פעמים אהיה. שנהב במילוי – שין נון הוא
בית = חט פעמים בן. ביחד = חט פעמים חכמה.

יט מלכים א' י' יח; דברי הימים ב' ט' יז.

כ עמוס ו' ד.

כא שה"ש ה' יד.

כב בראשית מט, כא.

כג ראה הנרות הללו מאמר "שמונת פני היפי".

כד שמות טו, א. כתוב בזהר (ח"ב נד, א) שבכל מקום
"אז" הוא סוד השירה, והוא סוד סולם השירה, כנודע. בכלי
נגינה יש עשרה כלים עיקריים כנגד עשר ספירות כאשר
הכתר, סוד ראש השנה, של כל כלי הנגינה השיר, הוא
השופר, המוציא קול פשוט (סידור עם דא"ח עא, ב'ג; תורת
חיים בראשית לג, ד ושם לו, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך
ס"ע מג ובכ"ד).

כה תפארת שלמה לחנוכה ד"ה "זאת עשו וחיו". וראה

קדושת לוי סוף קדושה ראשונה לחנוכה.

כו ראה ריש ספר מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ובכ"ד.

כז ראה שמות יט, טז.

כח ספר יצירה פ"ו מ"ג.

האלקי, הראש בו ה' רצה בעולמו ו"שער בעצמו בכח כל מה שעתידי להיות בפועל".

זו התבוננות מאד יפה לראש השנה: יום התחדשות בריאת העולם. ההתחדשות מורגשת קודם כל בממד הזמן, במעגל השנה בו מופיע לנו ראש השנה. בהתחדשות הזמן יש כח להנכיח בחלל המקום של העולם את השגחת ה' ואת כח בריאתו. בראש השנה הכל נמשך מחדש מהראש-הרצון העליון של ה' וכוונתו בבריאה, ועבודתנו שלנו היא לשים אותו עלינו ועל הבריאה כולה לראש-למלך בראש השנה.

תאוה, הנאה ורצון

ותוספת הסבר:

שן היא התאוה (החדה) לקבל הנאה (כמו גדר ה"שן" בארבעה אבות נזיקין, "שיש הנאה להיזקו"^ט, וכמו הביטוי 'שן מתוקה' באנגלית). ממד הזמן, במובן זה, הוא הזמנת האדם את עצמו ("הנני מוכן ומזומן") לקבלת הנאה – אפשר לתאר את כל ממד הזמן כתאוה ליעד הנאה שעתידי לבוא.

הפה הוא עצם ההנאה, ממד המקום בו נתפסת ההנאה, כשמצד עצמו הוא חלל ריק – הנאה בגימטריא אין, כמו חור שחור שהכל נבלע ומתאיין בו (לכן, במובן מסוים, התאוה היא פנימיות ההנאה – כמו שקו-הזמן הוא פנימיות העולם-המקום – שהרי הוא המודעות ש'עושה ענין' מההנאה, בעוד ההנאה עצמה 'נבלעת במקומה').

הראש הוא עצם נקודת הרצון (הכתר) – סוד ממד הנפש, שמובנו רצון^{יז} – הכוללת אין סוף מדרגות של רצון ורצון לרצון וכו'. כלומר, הראש הוא הרצון המופשט, הקודם לכל התהוות וקיום ממשי (כולל קיום ממשי של ריק).

ב"היום הרת עולם" (הנאה-תאוה-רצון) ממשיכים מחדש בקול שופר את הרצון, התאוה

(פה), ואז המשיך לתוכו קו של אור – כמו שן (חט, שנהב^{טז}) שנכנסת לתוך חלל הפה (שלמה הביא מתרשיש יחד עם שנהב קופים^ל, וגם תוכים לשון תוך, תוכי מדברת בתוך הפה, החלל...).

האות האחרונה של שרש שופר היא ריש – לשון ראש. ראש הוא ראש השנה – תחלת השנה.

אם כן, שלש האותיות של שופר הן שן, פה וראש^{לא}.

הזמן במקום והמקום בנפש

כתוב בספר יצירה שיש שלשה ממדים של הבריאה – זמן, מקום ונשמה (עולם-שנה-נפש, סוד עשן^{לב} – "והר סיני עשן כלו"^{לג}, עין שון). מבואר בספר התניא^{לד} – ספר היסוד של החסידות – שהנשמה (ממד הנפש) שוכנת קודם כל בראש, במח, ומשם נמשכת לכל הגוף החל מההמשכה מן המח הלב. אם כן, ראש רומז בעיקר לממד השלישי של המציאות, ממד ה"נפש". השן רומזת לממד ה"שנה" (זמן, כנ"ל) והפה ללמד ה"עולם" (מקום, פה, כנ"ל).

שוב, המלה שופר רומזת שהשיניים נמצאות בפה והפה ממקום בראש – הזמן הוא במקום והמקום הוא בנפש. במקום אחר^{לה} הסברנו שהחלל הפנוי, שרמוז כאן בפה, הוא סוד ממד המקום והקו שחודר לתוכו – קו של אור והשגחה אלקית – שרמוז כאן בשן, הוא סוד הזמן. אכן, שניהם נמצאים בתוך היקף גדול יותר של התכנון

כט בלשון חז"ל החט של הפיל גם נקרא "חוט", סוד ה"קו וחוט"! בכלל, קו זה הוא דבר פלאי, המשכת הבלי גבול בגבול, על דרך להכניס פיל בקופא דמחטא (ברכות נה, ב), לשון קו וחט.

ל מלכים א', כב; דברי הימים ב ט, כא. לא שן פה ראש = 936 = לו פעמים הוי', אהבה פעמים חסד. והוא עולה שן שופר – פה ראש = שופר.

לב ראב"ד בהקדמת פירוש ס"י; פירוש הרמ"ק לס"י פ"ג מ"ד; אוצר עדן הגנוז ח"א סימן ג; פרדס רמונים ש"ה פ"ה; של"ה פרשת ויקרא נר מצוה ג.

לג שמות יט, יח.

לד פנ"א.

לה סמינר ממד הזמן בעולם ובנפש – נדפס במבחר שיעורי התבוננות טו (וראה במיוחד בשיעורים א, ג וד שם).

לו ב"ק ג, ב.

לז ראה בראשית כג, ח וירמיה טו, א.

זהו סוד "לשמוע קול שופר", השהו 16 פעמים 73, יו נתיבות חכמה, ו"לכבוד שבת קדש", עוד יו נתיבות חכמה. החלוקה של יו-יו היא סוד ציור האות א, של אחד, כמבואר בכוננות האריז"ל^מ – י מלמעלה ו-י מלמטה ו-ז באמצע, ממוצע המחבר, שכאשר מחלקים אותה לאורך היא נעשית 10, מילוי האות 1, ואז יש יו מלמעלה ו-י מלמטה, סוד יו שינים עליונות ו-יו שינים תחתונות)

לב נתיבות החכמה (סוד לב השינים, ה-ש של שופר) הן התחלת המודעות, התחלת שנה יותר טובה (סוד האור היוצא בקול השופר).

אנו מברכים את כולם שבקול השופר, האור של השופר והשפע של השופר נזכה כלנו לכתובה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה.

מ שעה"כ דרושי העמידה דרוש ה.

וההנאה של ה' בעולמו – ומשעבדים-מתקנים תכונות אלו אצלנו – ומגלים בהם **אחדות פשוטה** (העולה תאוה הנאה רצון)^ח.

סוד ה"אחד" בלב השינים

נחזור להתחלה: שלשים ושתים השינים בפה מקבילות לשלשים ושתים נתיבות החכמה. **לב היינו ד פעמים ח** – כנ"ל בחלוקת השינים – סוד המלה "אחד" בהכאת אותיות, וכרמוז בתניאל^ט בשם הרב המגיד שהתלבשות וגילוי "אחד האמת" הוא בחכמה דווקא.

לח ורמז בשלש המערכות ה'משולשות' שעלו כאן, שכולן כפולות יג: זמן מקום חיים (עולם שנהינפש ב'שפה המדוברת') = 351, הוי' במשולש, יג פעמים זך. שן פה ראש = 936 = יג פעמים עב. תאוה הנאה רצון = 819 = יג פעמים סג. סה"כ = 2106 = אנכי פעמים הוי' (בחלוקה ל'לו פעמים הוי' ועוד מה פעמים הוי').
לט פל"ה בהגהה.

הַלּוּמֵד עַל חֵנֶת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ בקיום המצוה "לשמוע קול שופר" מתגלה כי כל היהודים – "צדיק יסוד עולם", יודע ספר, חסיד שמח ו-יהודי פשוט – שקולים בשקל הקדש.
- ◆ כוונה חשובה לר"ה שחל בשבת: בר"ה שחל בשבת ממשיכים את כל המשכות השופר על ידי ענג שבת – "לכבוד שבת קדש" בגימטריא "לשמוע קול שופר" (וגם ראשי התיבות שקל זהים).
- ◆ בראש השנה חוזרים לבריאת העולם מ"בראשית" ("בחוכמא") והעבודה היא בטול (פנימיות החכמה) – "בטל רצונך מפני רצונו".
- ◆ קול השופר של ר"ה הופך לאור יפהפה – "שפר" – בנר הראשון של חנוכה.
- ◆ אותיות השופר – ש-פ-ד – רומזות בגוף לשון, פה וראש המסמלים את הזמן (שן שנה) המקום (פה-פה) ונפש (המופיעה בראש). בתקיעת שופר תודעת הזמן מחדשת את העולם (המקום) מתוך ה'ראש' של ה' וממליכה את ה' על הזמן והמקום.
- ◆ שן-פה-ראש הם גם תאוה-הנאה-רצון – בראש השנה עלינו לשעבד את רצוננו-תאוות-הנאותנו לה' ולגלות את רצונות-אות-הנאותנו מהעולם שברא.
- ◆ יחוד "לכבוד שבת קדש" (ביום א' דר"ה) ו"לשמוע קול שופר" (ביום ב' דר"ה) היינו לב נתיבות חכמה – הנתיבות לגילוי "אחד האמת" בעולם.

שיעור

ר"ה תש"פ (ח"א)

סדר עבודת מלכיות זכרונות שופרות

דבור-מחשבה-מעשה (ולא הסדר הרגיל של מחשבה-דבור-מעשה) – סדר בו מתחילים מהאמצע (דבור), עולים למעלה (מחשבה) ויורדים למטה (מעשה).

סדר העבודה בתניא

איפה עוד מופיע אותו סדר? בפסוק עליו מיוסד ספר התניא, כמו שכתוב בשער התניא: "כִּי קְרוּב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ [דבור] וּבִלְבָבְךָ [מחשבה] לַעֲשׂוֹתוֹ [מעשה]" – מתחילים מהדבור שבאמצע, עולים למחשבה ומשם יורדים למעשה.

אפשר לומר ששלשת לבושי הנפש מקבילים לשלש הדמויות העיקריות של ספר התניא – צדיק, בינוני ורשע:

צדיק כנגד המחשבה: הלבוש הפנימי של הנפש, המתאחד עם עצם הנפש. המעלה העיקרית הניכרת בה נבדל הצדיק מן הבינוני היא שדברים שליליים אינם עולים כלל במחשבתו – משום שנפשו עצמה מתוקנת – בעוד אצל הבינוני עיקר הביטוי לנפשו הבהמית היא עלית מחשבות שליליות שעליו לדחותן מיד¹.

בינוני כנגד הדבור: תפקיד הדבור הוא ליצור קשר בין שנים, וכך הבינוני הוא המקשר והמגשר

1 דברים ל, יד. וראה גם שיחת ערב ר"ה תשמ"ו סעיף ח. ח וראה תניא פ"ב ופכ"ז.

מלכיות זכרונות שופרות – דבור-מחשבה-מעשה

יש שיחה של הרב² על כך שמלכיות זכרונות שופרות הם כנגד לבושי הנפש:

◆ מלכיות כנגד הדבור: אנו ממליכים את ה' בדבור בתפלות ראש השנה. המלך מנהיג את העם באמצעות הדבור, "באשר דבר מלך שלטון"³, וגם על פי הקבלה המלכות נקראת "עולם הדבור" ("מלכות – פה"⁴), וענינו של ראש השנה הוא תקון ובנין עולם הדבור.

◆ זכרונות כנגד המחשבה, כמובן – ה' זוכר אותנו לטובה וחושב עלינו דברים טובים.

◆ שופרות כנגד המעשה: "רחמנא אמר תקעו"⁵ ו"מצות היום בשופר"⁶ – זו המצוה המעשית של ר"ה. וכן, שופר לשון השתפרות, כמאמר חז"ל "תקעו בחדש שופר" – חדשו מעשיכם שפרו מעשיכם"⁷ – תקון המעשה. החידוש כאן הוא שמלכיות כנגד לבוש הדבור, כך שהסדר של מלכיות זכרונות שופרות הוא

נרשם (מהזכרון) ע"י הרה"ח איל ראובן שי' מימון ושאר המשתתפים. לא מוגה. ראש השנה תש"פ – כפר חב"ד.

א ראה שיחת יום ב' דר"ה תשל"ז.

ב קהלת ח, ד.

ג הקדמת תקו"ז ("פתח אליהו").

ד ר"ה טז, א.

ה ר"ה פ"ג מ"ג.

ו יקרא רבה כט, ו.

אפשר לומר ששלת לבושי הנפש – מחשבה, דבור ומעשה – מקבילים לשלוש הדמויות העיקריות של ספר התניא – צדיק, בינוני ורשע

של העולם הזה, בחינת "אף עשיתיו"¹, מקום חרוף-אף של ה' בעולם מפני מעשי הרשעים ("כל מעשה העולם הזה קשים ורעים והרשעים גוברים בו וכו'"²) – כדי להעלותו.

גם בעבודת ראש השנה: העבודה מתחילה מהצהרה בפה על הכתרת ה', מלכות, גם אם אין עדיין התאמה של הכוונה-

המחשבה הפנימית של האדם ואין עדיין כח ליישם זאת במעשה במציאות. מכח הדבור אפשר לעלות להזכר בדרש העליון, האלקי, שחפץ בעבודת ה' – זכרונות. אחרי הכח של האדם מצד עצמו, בדבורו ובמחשבתו, ה' נותן כח לרדת לרדת ולהביא את הדברים לידי פועל בעולם המעשה, "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל"³, "וישראל עשה חיל"⁴ בעולם המעשה (וכשם שכך בעבודה הכללית של המלכת ה', כך גם הדרך לממש קבלות פרטיות טובות של כל אחד ואחת⁵).

ולסיכום:

מלכויות	דבור	"בפיך"	בינוני
זכרונות	מחשבה	"ובלבבך"	צדיק
שופרות	מעשה	"לעשׂתו"	רשע

עבודת ההתבוננות – להתחיל מהאמצע

איפה עוד מובא שמתחילים מהאמצע ועולים למעלה ומשם יורדים למטה? רבי הלל מפאריטש מסביר⁶ שיש חמש מדרגות בעבודת השי"ת (כנגד חמשת פרצופי האצילות – אריך אנפין, אבא, אמא, זעיר אנפין, נוקבא דזעיר אנפין):

בין הצדיק לרשע, בהיות שיש בו משניהם. על אף שהבינוני מסוגל ומצווה לשמור גם על מחשבתו, בדחית כל הרהור רע שעולה לו, עיקר הביטוי לפעול בין מהותו הפנימית ללבושיו הוא בפער בין המתחולל בלבו ליוצא בשפתיו (כדרשת חז"ל על איוב – ה'בינוני', כמבואר במ"א⁷ – "בכל זאת לא חטא איוב

בשפתיו", "בשפתיו לא חטא, בלבו חטא"⁸). רשע כנגד המעשה: אצל הרשע "המעשה [מעשה העבירה] הוא העיקר"⁹ (שהרי "מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה"¹⁰).

לפי הסבר זה, ברורה בחירת אדמו"ר הזקן בפסוק "בפיך ובלבבך לעשׂתו" כיסוד ספר התניא – כי הוא מתחיל ממדרגת הבינוני. הדרישה הבסיסית הראשונה, השווה לכל נפש, היא להיות בינוני – "היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך"¹¹. לאחר מכן חוזרים לפשט השבועה שמשביעים את הנשמה כאשר היא יורדת להתלבש בגוף – "תהי צדיק!"¹². שבועה שאצל רוב העולם יכולה להתרחש, "כולי האי ואולי", אם יערה על הבינוני רוח ממרום ותתעבר בו נשמת צדיק שתסייע לו לעבור ממדרגת בינוני לצדיק¹³ (שמתוקן גם בשכלו ומדותיו, עצם כחות הנפש, ולא רק בלבושי הנפש מחשבה דבור ומעשה¹⁴). בסוף הצדיק יורד למטה, למקום הרשע – לתוך הגיהנם

ט ראה כלל גדול בתורה ביאור ג, שעשועים יום יום פרשת בלק ופרשת נצבים, ובכ"ד.

י איוב ב, י.

יא בבא בתרא טז, א.

יב עפ"י אבות פ"א מ"ז.

יג קידושין לט, ב.

יד תניא פי"ד.

טו נדה ל, ב.

טז שם.

יז תניא פי"ב.

יח ישעיה מג, ז.

יט ע"ח שמ"ב סוף פ"ד. מובא בתניא פ"ו ופכ"ד.

כ דברים ח, יח.

כא במדבר כד, יח.

כב ראה גם מכתב-כללי ו' תשרי תשנ"א.

כג ליקוטי ביאורים לשענר היחוד של אדה"א פ"א. ראה

באריכות גם כלל גדול בתורה ביאור ב.

ותיקון מתחיל מהאמצע. לכן גם בעבודת השי"ת ההתחלה צריכה להיות ממדרגת הבינוני, שעבודתו קשורה לספירת הבינה.

אם כן, יש כאן ארבע מערכות של עליה מהאמצע למעלה ושוב ירידה למטה, אותן בעצמן ניתן לכוון כנגד י"הו"ה, מסוד בריאת העולם של ה' ועד לעבודתנו ב"זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון":

פעולת הבריאה של ה' כנגד ה"י, החכמה, בסוד "הוי" בחכמה יסד ארץ"כ"ה (וכן ת"י ל"בראשית" – פתיחת כל מעשה בראשית – הוא "בחוכמא").

עבודת האדם הפנימית, שעיקרה התבוננות – ממנה עולים עד לדבקות ויורדים עד להתגלות – כנגד הבינה, ה' עילאה שבשם (סוד "הנסתרת להוי' אלהינו"^כ).

הפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" שייך בכללותו לתיקון מדות הלב (עבודת ה' הגלויה והמסורה לכל, "כי קרוב", כמבואר בתניא – "והנגלת לנו ולבנינו") – ושבשם.

כללות עבודת ראש השנה במלכויות זכרונות שופרות היא המלכת ה' (ולכן הכל הוא בבחינת "מלכות פה", באמירה בפה של עשרה פסוקים בכל אחת מהבחינות) – כנגד המלכות, ה' תתאה שבשם.

ולסיכום:

- י התחלת הבריאה מהאמצע
- ה התחלת העבודה בהתבוננות
- ו התחלת תיקון המדות "בפיך"
- ה התחלת המלכת ה' ב"מלכויות" – דבור.

כה משלי ג, יט.
כו דברים כט, כח.

דבקות בה' – בכתר; הסתכלות, "לאסתכלא ביקרא דמלכא"^{כד} – בחכמה; התבוננות – בינה; התפעלות – במדות הלב; התגלות (או הבעה) – במלכות.

מצד סדר העבודה מתחילים מההתבוננות

(בינה, מח הבינוני, לשון בין ואמצע, כנ"ל) עד שזוכים לדערה הער הפנימי של הענין האלוקי, מתוך כך עולים להסתכלות (מ"ידיעת המציאות" ל"ראית המהות") ומתוך כך לדבקות אמתית בה'. אחר כך, מתוך הדבקות נפעלת גם התפעלות במדות בלב, התעוררות אהבת ה' ויראת ה', ועד שהדברים באים לידי התגלות במלכות, בלבושי הנפש מחשבה דבור ומעשה (בכללות, כל שלשת הלבושים, שענינם לתת הבעה לנפש, נקראים "עולם הדבור" כנ"ל).

ללמוד מה' בבריאת העולם

מאיפה ממי לומדים שמתחילים בנקודה האמצעית? מה' במעשה בראשית – ה' צמצם עצמו בנקודה האמצעית של אורו האין סוף, אחר 'עלה' עד לתפארת הנעלם להמשיך ממנה קו אוא"ס, כדי לרדת ולחדור אל תוך החלל-מקום פנוי. מכאן נלמד שכל תהליך של התהוות

כד זהר ח"א קצט, א.

רבי הלל

מפאריטש

מסביר שיש

חמש מדרגות

בעבודת השי"ת.

דבקות בה' –

בכתר; הסתכלות

– בחכמה;

התבוננות –

בינה; התפעלות

– במדות הלב;

התגלות –

במלכות

שיעור

ר"ה תש"פ (ח"ג)

בטול עבודה זרה בתקיעת שופר

קיצור מהלך השיעור

ראש השנה הוא היום של **המלכת ה'** על "כל אשר נשמה באפו", וממילא היום המתאים ל**בטול עבודה זרה** – עבודה זרה במציאות כולה ועבודה זרה בנפש האדם. דרך עיון בסוגית "שברים" ו"שברי שברים" במסכת עבודה זרה מסביר הרב כיצד יש להתמודד עם הישות לגוניה **בנפש האדם**. אחר כך מקביל הרב את קולות השופר – תקיעה-שברים-תרועה – ל**בטול האיסלאם, הנצרות והאלילות**. התקיעה האחרונה נועדה לבטל אלילות מודרנית יותר – **האמונה במדע**.

שלה? בפועל פוסקים שהשברים גם אסורים, ועיקר הדיון הוא לגבי שברי שברים, עבודה זרה שהפכה לרסיסים, האם צריך לבטל "כל קיסם וקיסם" או שכיון שאינה "דרך גדילתה" – כלומר כשהיא בכבוד וגדולתה – היא בטלה מאליה. בנפש עבודה זרה היא הרגשת הישות של כל אחד ואחד¹, והשאלה היא האם כשאדם הגיע למצב של "שברים" או "שברי שברים" הישות שלו כבר פוקעת, או שהשבירה אינה מבטלת בהכרח את הישות. מה הסברא שהישות לא תפקע? למסקנת הגמרא מחלוקת האמוראים היא ב"עבודה זרה של חוליות", שגם אדם פשוט יכול

יש הרבה כוונות סביב תקיעת שופר. הרס"ג אומר שיש עשר כוונות בתקיעת שופר², וכעת נאמר כוונה נוספת:

שברים ושברי שברים בבטול ע"ז

יש דיון במסכת עבודה זרה³ על איסור הנאה משברי עבודה זרה ומשברי-שבריה. כלומר, אם ישנה אשרה – אסור להנות ממנה. השאלה היא, האם מותר ליהנות מהשברים ומשברי השברים

נרשם (מהזכרון) ע"י הרה"ח איל ראובן שי' מימון ושאר המשתתפים. לא מוגה. ראש השנה תש"פ – כפר חב"ד.
א נדפס במחזורים, וראה בהרחבה בספר תום ודעת, הוספה למאמר "יום תרועה".

ג ראה סוטה ד, ב.

ב מט, ב.

עבודה זרה, אלא רק גוי יכול לבטל עבודה זרה.¹ אבל כאן יש כח מיוחד בתקיעת השופר, שעל ידו גם יהודי יכול לבטל את העבודה זרה. עוד יש לומר שפשט הסוגיא שם הוא שהעבודה זרה נשברה מאליה – בידי שמים – וכך נאמר שפעולת השופר היא באמת לא מכח היהודי אלא שעל ידי פעולת התקיעה הקב"ה משמיע קול שופר, שהוא השובר את הישות (וע"כ מברכים "לשמוע קול שופר" ולא "לתקוע בשופר") – שופר מתחלף בשובר, חילוף אותיות ב"פ – כנ"ל בהערה ה').²

צריך לבטל הן עבודה זרה כפשוטה והן את העבודה זרה שבתוכי, הישות והפולחן העצמי שהם ממש עבודה זרה. יש מישהו שהוא שלם, ישות שלמה – וצריך לבטל את העבודה זרה הזו שלו. אבל יכול להיות מישהו שבור וגם השבירה שלו היא עבודה זרה. הכי טוב אם יש למישהו לב שבור באמת – לא צריך את כל הכוונות של הקבלה וכו' (כמבואר בהרבה סיפורים של גדולי החסידות³), אבל אם הוא סתם שבור לב, לא אמיתי, אפילו אם הוא שבור לשברי־שבירים, כמו שהיו מגיעים אנשים לר' אשר – בן אדם שבור לגמרי שבירים, כולו מפורק, מרוסק לגמרי – ור' אשר היה צועק עליו שהכל הוא הישות שלו.

שאלה: איך מבטלים את הישות של השבורים? פשוט תוקעים והיא מתבטלת? כן, תקיעה היא מלשון "ותקעתי יתד במקום נאמן" – **"יתד"** ר"ת יסודת־פארת־דעת, קו האמצעי

להרכיב אותה בחזרה. ממילא, בנפש הכוונה שגם כשנראה שאדם נשבר לגמרי, הוא בוכה בדמעות שלישי, עדיין נשארה בו איזו גאווה – הגאווה שהוא מצליח להשבר, על דרך קליפת "ראומה", ראו את הבטול שלי⁴, את השפלות שלי – שמכחה הוא יקום אחר כך וירכיב את הישות שלו בחזרה.

שבירי ושבירי שבירים בתקיעת שופר

הבטוי "שבירי שבירים" הוא בטוי נדיה, לא מופיע בעוד מקום בש"ס. לענייננו, פשוט שקשור לתקיעת שופר⁵:

התקיעה היא שלמה; השברים הם "שבירים", כפשוטו; והתרועה היא "שבירי שבירים" (כאשר את ה"שבירים" עצמם שוברים שוב, מחלקים כל שבר של תקיעה לשלשה קולות־שבירים). כדי לבטל גם את שארית הישות של השברים ושבירי השברים, חוזרים ותוקעים תקיעה פשוטה אחרי השברים והתרועה. אחרי שאדם נשבר לחלקים ורסיסים בתקיעה האחרונה הוא מתקן את הישות.

כשמתבוננים כך, יש כאן משהו מאד מיוחד: בדרך כלל, ההלכה היא שיהודי לא יכול לבטל

ד כש"ט (קה"ת) אותיות לא וישטו.

ה שני השרשים שפר ושביר מתחלפים בחילוף העיקרי של אותיות השפתים בומפ – חילוף אותיות ב"פ של בומף. קשר מיוחד נוסף בין האותיות ב"פ מתבטא בצורת האות פ בכתב סת"ם – פ. בתוך ה"פ השחורה מסתתרת אות ב לבנה (כמבואר בסוד ה"ב רבתי של "בראשית", שמקיפה אותה פ, סוד "בראשית" נמי מאמר הוא, שיוצא מהפה הנעלם של ה'). מתוך חיבור שני השרשים עולה ש"אמרי שפר" (ברכת נפתלי – "נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר". בראשית מט, כא) היינו חיתוך אותיות, שבירת הקול לצורך צירוף שרק בו יש הבנה כו'.

ו שבר הוא גם לשון "יש שבר במצרים" (בראשית מב, אב), ולשון השבירה על דרך "גבורות גשמים", חלוקת השפע לחלקים קטנים על מנת שיוכל להתקבל בכי טוב, היינו המשכת ברכות בגוף ורוח (כפי שהרבי ר' זושא 'חילק' את סוד התשובה ששמע מהרב המגיד ממעזריטש – ראה באורך לוח "היום יום" בעש"ת). במצרים היינו "מן המצר קראתי יה ענני במרחב יפה" (תהלים קיח, ה), הפסוק שאומרים לפני תקיעת שופר. לגדולים (צדיקים) אפשר לתת את כל המנה יחד, היינו תקיעה, קול פשוט, לבינוני צריך לחלק לשלשה חלקים ולרשע (הכי קטן) לתשעה, שבירי שבירים (ראה התוועדות מוצש"ק כי תבוא ע"ט).

ז ע"ז נב, ב; טוש"ע יו"ד סימן קמו.

ח אם כן, ברכת השופר – "לשמוע קול שופר" – והיינו לשמוע את קול ה' שובר עבודה זרה, כבפסוק "קול הוי' שבר ארזים [אשרה, כמו בגמרא] וישבר הוי' את ארזי הלבנון" (תהלים כט, ה). היינו שבירי עבודה זרה (שבירים) ושבירי שבירים (תרועה). קול זה הוא הקול האמצעי של ז הקולות של פרק כט בתהלים, היינו שצריך להתחיל מהאמצע (כמבואר לעיל), והוא כנגד הנצח (באושפיזין היינו להתחיל ממשה, "תורה צוה לנו משה גו"), שב"ז מצות בני נח היינו בטול עבודה זרה!

ט וראה סיפורי חסידים למעדים (רש"י זיון) סיפור 15.

י ישעיה כב, כג.

אלילים. יש לנו חברים באינדונזיה, האמא ממש צדיקה (חסידת אומות העולם), היא ובניה רוצים להתגייר – מאמינה רק בה' אלהי ישראל, לא בכל האסלאם והע"ז (ההודית) שיש שם. יש בעיה גדולה לצאת משם ולהגיע למקום שאפשר להתגייר. אבל לאבא, נעבעך, יש בבית פסל של פיל שהוא משתחוה לו. צריך המון קולות לבטל את כל האלילים שיש שם – לשבור את הפסלים, כמו שאברהם אבינו שבר את פסלי אבינו. יתכן שהוא רק נכנס לחנות ותקע סדר תקיעות...

הכוונה הזו מכוונת להקבלה הבסיסית בקבלה של תשר"ת כנגד אברהם יצחק ויעקב^ט: התקיעה היא כנגד אברהם שממנו יצא ישמעאל וממנו האסלאם – "לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל"^ט; השברים כנגד יצחק – שיצא ממנו עשו – הנצרות; אבל יעקב אבינו מטתו שלמה. אם כן, איך אפשר לקשור אותו לכל האלילים? נמצאו אצלו בבית הרבה אלילים (מורשת השווער, לבן הארמי) – רחל גנבה את התרפים של אביה וגם יעקב אמר לבניו "הסרו את אלהי הנכר אשר בתככם"^י.

[שאלה: כנגד איזו עבודה זרה התקיעה לאחר התקיעה-שברים-תרועה?] זו כוונה מיוחדת עבור תלמידינו שעוסקים בתורה ומדע: בתקיעה האחרונה מתקנים את העבודה זרה של המדע. גם למי שמאמין במדע יש 'אל' אחד – הוא לא מאמין בכלום, רק בשכל של עצמו (איינשטיין אמר שהוא מאמין באלוה של שפינוזה, שגם הוא סוג של ע"ז). יש לומר שזהו סוג הע"ז בו נכשל בו שלמה המלך, גדול המדענים...

ולסיכום:

תקיעה	אברהם	קליפת האסלאם (נדמית לאחדות)
שברים	יצחק	קליפת הנצרות (אמונת השילוש)
תרועה	יעקב	רביו אלילים
תקיעה	קליפת המדע	

העולה עד לפנימיות עתיק, "מקום נאמן", אמונה פשוטה. את הישות של מי ששבור ומרוסק אך שקוע כולו בעיסוק בעצמו אפשר לתקן רק על ידי אמונה פשוטה בה' – הפנית כל השבירה אליו, מתוך אמונה שהכל בא ממנה והשבר נועד לאפשר לאדם לפגוש אותו, כפי שלימד ר' אשה.

בטול ארבעה סוגי עבודה זרה בתשר"ת

נוסיף עוד כוונה של בטול עבודה זרה בתקיעות (עבודה זרה במציאות החיצונית, חוץ מהישות הפנימית של האדם) – כפי שמתאים ראש השנה, הזמן של המלכת ה' על העולם כולו: הדברי יציב פוסק^{יא}, בניגוד לרמב"ם^{יב}, שהאסלאם הוא עבודה זרה (על האסלאם של ימינו הוא פוסק שוודאי עבודה זרה. מה היה בתקופת הרמב"ם – לא יודע), אמנם יש להם 'אללה' אחד, אבל התפיסה שלהם עליו היא בעצם עבודה זרה (אללה ועוד עבודה זרה עולה ששה, כללות מצות הל"ת של התורה, ששרש כולן הוא הדיבור "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני"^{יג}). התקיעה הפשוטה מבטלת את קליפת האסלאם – עבודה זרה שיש לה דימוי של אל אחד, כפי כח המדמה בכוזב של אותו "משוגע" – כפי שמכנה אותו הרמב"ם. לכן צריך תקיעה פשוטה, לבטל את מה שלכאורה נראה שלם ולא כל כך עבודה זרה, לא ברור שיש כאן שניות – שלשת השברים מבטלים את הנצרות – אמונת השילוש.

את מה מבטלת התרועה? מי שמגיע למזרח פוגש שם עבודה זרה ממש, המון אלילים – פנתיאון שלם של אלילים, כמו ביון – אותם מבטלים על ידי התרועה. כמה קולות הרבי המהר"ש תקע בתרועה? [72]. כן, 72 קולות^{יד}, אליל ע"ה עולה 72 (מכח ה"כולל" הוא בטל את כל האלילים). באמת יתכן שיש שם עוד יותר

יא דברי יציב או"ח סימן צ"ד סימן מ.

יב שו"ת הרמב"ם סימן תמח.

יג שמות כ, ג, תניא פ"כ.

יד סה"ש תש"ד עמ' 136.

טו זרה ח"ג רל, ב; רלב, א.

טז שבת קיח, ב.

יז בראשית לה, ב.

לאט ועמוק
♩ = 60

6

11

16

20

25

29

2

1

מהיר יותר

Fine

D.S. al Fine

ג	ל	ע	י	נ	י	
ה	ו	א	ב	י	ט	ה
ת	נ	פ	ל	א	ו	ת
ך	מ	ת	ו	ר	ת	ך

זוהר הרקיע

תוכנית לימודים שנתית
באיחוד התורה והמדעים
בגישת הרב גינזבורג שליט"א

בין המרצים: **ניר מנוסי** < משה גנוט > מאיר קליין ועוד

האם גם אתם מאמינים שלתורה ולחכמת הטבע יש מקור אחד?
רוצים לגלות איך פנימיות התורה מתקשרת למדע המודרני?
שואפים למצוא את החותם האלקי בבריאה?

המחזור השני ייפתח בחשוון תשפ"א

בין הנושאים: תולדות המדע והדת, מתמטיקה (מספרים צורניים),
כימיה (הטבלה המחזורית), אבולוציה, מכניקת הקוונטים,
מודל ארבעת העולמות ועוד.

< לא נדרש ידע קודם > הלימודים בשעות הערב, פעם בשבועיים
< שיעורים פרונטליים* עם אפשרות ללמידה מרחוק (למעוניינים)

לפרטים סרקו את הברקוד / כתבו לנו:

zoharharakia5781@gmail.com

*במקרה של הגבלות תעבור התוכנית ללמידה מרחוק בלבד

הסיפור החסידי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב | בנות קול השופר

רבי לוי יצחק מברדיטשוב נולד בשנת ת"ק לאביו רבי מאיר ולאמו שרה־סאשא. אחרי חתונתו נסע למעזריטש, הסתופף בצל הרב המגיד במשך מספר שנים והיה לאחד מגדולי תלמידיו. רלו"צ שימש ברבנות בכמה ערים וסבל רבות מרדיפות המתנגדים. אחרי שהועבר ממשרתו בפּינסק, עקב החרמות על החסידים, עבר לעיר ברדיטשוב והקים בה קהילה חסידית. היה ידוע בלימוד הזכות הגדול שלו על הכלל והפרט, וכונה "סנגורם של ישראל". דברי תורתו נקבצו בספר 'קדושת לוי'. רלו"צ נפטר בכ"ה תשרי תק"ע ונטמן בעירו ברדיטשוב. מרוב הערצה לרבם, קהילת ברדיטשוב לא מינתה עוד רב כממלא מקומו וכל גדולי התורה שבאו אחריו כונו בתואר 'דיין' ו'מורה הוראה'. מובא בספרים, שיש ענין להזכיר שמו קודם התקיעות בכדי ללמד זכות על עם ישראל, וסיפורים רבים נמסרו אודות פעולתו הכבירה בתקיעת השופר. כך, מסופר כי המגיד מקו"ניץ חכה עם התקיעות שלו עד שיסיימו לתקוע בבית מדרשו של רבי לוי יצחק, לאחר שראה בשמים שרק מהכנתיו לתקיעות מתבטלים כל הקטרוגים. מכיון שכך, הבאנו כאן כמה סיפורים אודות עבודתו בשעת התקיעות:

כפי שקולו הפשוט של השופר מתפרט לקולות רבים, נפרט גם אנו מעט את כוונתו הפשוטה של בעל התקוע: ארבע הבנות, כמו ארבע הבבות בניגונו הידוע של האדמו"ר הזקן, מקבילות כל אחת לעולם אחד מתוך ארבעת העולמות [אצילות, בריאה, יצירה, עשיה], ולחלק אחר של התקיעה [תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה].

בעת שירת הניגון "ארבע בבות" עוברת הנשמה בארבעת העולמות בזה אחר זה, כששיאו של הניגון מביא לשיא הדבקות ולשינוי מהותי בנפש, המקביל לעולם האצילות. ניתן אם כן לשער שכך היה גם בתקיעת השופר של אותו יהודי, כאשר בד בבד עם התקיעות עברו לפניו דמויות בנותיו, וכוונת התקיעות שלו התעצמה עוד ועוד עם כל אחת מהן.

ארבע פעמים **בת** עולות בגימטריה 1608, סכום כל הצירופים האפשריים של המילה **בינה**,

לפני ר"ה חזר פעם הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב אחר בעל תוקע הגון וראוי, שיתקע בבית מדרשו. נכנסו אליו הרבה בעלי תקיעה ורצו לזכות בזכייה זו. כל אחד מהם הראה כחו בידיעת כוונות וסודות התקיעה לפי הקבלה, אך אף אחד מהם לא מצא חן בעיני הצדיק. יום אחד בא לפניו בעל תוקע והצדיק שאלו מה הוא מכוין בשעת התקיעות. נענה האיש ואמר:

רבינו! יהודי פשוט אני ואין לי עסק בנסתרות. ארבע בנות יש לי שהגיעו לפרקן, ואני מתכוון בתקיעות: רבונו של עולם! הריני עושה רצונך, מקיים מצותך ותוקע בשופר, אף אתה עשה רצוני ותעזור לי להשיא את בנותיי. עמד ר' לוי יצחק ואמר: אתה תתקע בבית מדרשי.

לאדם אחר, שלא יראה ולא יפחד. ואמר הרב המגיד אחר התפלה: לא ידענא מה היה לו, והלא מענדל רואה יותר ואינו מתפחד כל כך... שלושת גיבורי הסיפור שלנו, המגיד ושני תלמידיו הגדולים, מקבילים לשלוש הספירות העליונות כתר-חכמה-בינה, ולשלושת העולמות בהם שורות אותן ספירות, א"ק-אצילות-בריאה.

המגיד, ככתר מעל ראשם של תלמידיו, אינו תוקע בעצמו. גם הכתר, המאציל, אינו פועל בעולמות באופן ישיר אלא מצווה על נאצלו כמלך, והם נענים לו בדרך ממילא.

רבי מנחם מענדל שייך לחכמה, וכחכם הרואה את הנולד הוא רואה את האורות הנולדים מתקיעת השופר. גם עליתו לארץ ישראל, שאוירה מחכים, שייכת לעבודתו בראש השנה. "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה (בחינת חכמה, ראה) מרשית השנה ועד אחרית שנה" – מראשית השנה רואה החכם את הנולד בה. רבי לוי יצחק, כאמור, מזוהה עם הבינה מהבינה משתלשלים היראה והפחד המאפיינים את הגבורה (בסוד "אני בינה לי גבורה"), שהם גם מאפייני עבודתו של רבי לוי יצחק ההולך "ביראה ובפחד וברעש גדול" ולבסוף מתעלף. גם שמותיו קשורים לכך: הלוויים, וכן יצחק אבינו, שייכים לגבורה, בעוד הכהנים ואברהם אבינו שייכים לחסד.

שייכותו של רבי לוי יצחק לבינה, 'אמא', מסבירה את רגישותו לאשה, המזוהה עם המלכות ה'בת'. בכך ישנו הסבר גם למובא לעיל בתולדות חייו, כי במסורת הדורות הבאים נקשר דווקא הוא לתקיעת השופר: כוונות האריז"ל לתקיעה, סובבות כולן סביב הדינים והגבורות שהיא מבטאת, ועלית המלכות המקבלת את הדינים. רבי לוי יצחק כולו אומר גבורה, אך דווקא בגלל אוירת הדין והמשפט שהוא שרוי בה ומאויים מפניה, הופך הוא לסנגורן של ישראל הדואג כל העת לזכותם בדין.

שהיא מקור השופר על פי כוונות האריז"ל. אמנם הבת מסמלת בדרך כלל את המלכות והבינה את האם, אך כאן "כאמה בתה". בראש השנה עולה המלכות לקבל מוחין מהבינה-אמא, ואין כוונה מתאימה לשופר הבינה יותר מארבע הבנות.

פעם נכנס הרה"ק לביהכ"ס לקיים מצות תקיעת שופר, הרגיש שישנם קטרוגים גדולים, ופנה כלפי העזרת נשים וצעק: וויבער, גיבט א ביסל טרערען צו שווענקען דעם שופר [נשים, הבו קצת דמעות לשטוף את השופר]. וגעו כל הנשים בבכיה גדולה, וירוח להרה"ק וניגש להבימה לתקוע בשופר.

גם בסיפור זה עומד הכח הנשי מאחורי השופר, ומעזרת הנשים נשלח עזר כנגד רבי לוי יצחק, התוקע בעזרת הגברים שלמטה (בסוד עלית האשה-מלכות להיות "עטרת בעלה"). שערי עזרת הנשים כאן, שערי בינה, הם גם שערי דמעה שלא ננעלו מעולם. **שער דמעה** עולה **נצח ישראל**, שרק בכחו מנצח הצדיק את קטרוג השטן. ועוד, **עזרת נשים** עולה **שטן** ברצוא ושוב (**ש שטן שטן טן**), היינו הכח לבטל ולהשיב אחור את השטן.

הרב המגיד הגדול ממזריטש לא היה תוקע בעצמו, כי אם הרב הקדוש ר' מנחם מענדל מוויטעפסק זי"ע היה תוקע והוא ז"ל היה מקריא את התקיעות. אף קודם הסתלקותו, שהיה חולה בגליו כמה שנים, היה מקריא לתוקע מחדרו. פעם אחת לא היה הרב מוה"ר מנחם מענדל במעזריטש על ראש השנה, וצוה המגיד להרב הגאון רבי לוי יצחק מברדיטשוב שהוא יתקע. והזמין את עצמו לכך, והלך ביראה ובפחד ורעש גדול כדרכו, ותיכף כשקרא לפניו תקיעה ראשונה ראה אורות גדולים ונתעלף והוכרחו ליתן התקיעות

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מריבות וכעס בין בני זוג

אנחנו נשואים כבר כמה שנים, ויש לנו ב"ה ילדים מקסימים, אבל יש לנו קשיים בשלום בית. אני אדם מאד רגיש, נפגעת מכל דבר וכועסת בהתאם (ולא מצליחה תמיד ליישם "מח שליט על הלב") - במיוחד כשמתנהגים אתי בחוסר צדק ובחוסר הגינות. אני יודע בפנים שבעלי הוא הזיווג האמתי שלי, ואיני רוצה להתגרש, אבל מאוד קשה לי עם המדות הקשות של בעלי שמובילות לתקריות ומריבות רבות. אשמח לעצת הרב כיצד עלי לנהוג.

מענה:

הדבר הראשון הוא להאמין שיש תקוה ולחשוב שיהיה טוב, שהכל יסתדר על צד הטוב ביותר, להיות בטוחה בכך, להפעיל את כח הדמיון באופן חיובי.

כמה עצות טובות: עליך להתייחס לכל 'תקרית' ביניכם כנפילה, שלך או שלו, תוך כדי ידיעה שקטנות מוחין מדבקת, כלומר שאם את היית בגדלות מוחין אז זה היה משפיע עליו בדרך ממילא גם להיות בגדלות מוחין ולהיות בן אדם ובעל טוב. עוד עליך לחשוב ש"שבע יפול צדיק וקם", והרי "ועמך כלם צדיקים", ובכך לגלות את נקודת הצדיק שיש בבעלך. להתבונן במאמר חז"ל ש"הכל מן האשה" לעשות את הבעל או צדיק או להיפך. נכון מאוד ללמוד את הספרים שלנו על נישואין, 'ברית הנישואין' וה' חלקי יין משמח, עדיף ללמוד יחד עם בעלך אם אפשר. כדאי שבבית תשמעו ניגונים חסידיים מקוריים. לקרוא עם הילדים סיפורי הבעל שם טוב עם הביאורים שלנו לפי ערך

קליטת הילדים. בשורות טובות בכל. ראוי גם ללמוד בספר פלא יועץ על כמה מסירות נפש צריך להיות בין בני זוג לסבול את החסרונות של השני.

שאלת המשך

תודה רבה על התשובה המנחמת. אשמח להסבר מהי גדלות מוחין בפועל - לא להגיב לרגש? לא להיפגע? להיות מח שליט על הלב?

מענה:

גדלות מוחין - אף פעם לא לבעוס! כעס הינו עבודה זרה. אחר כך להתבונן מה ה' רוצה ממני בהקשר זה, מה עלי ללמוד מזה, איך להתנהגות של הזולת משקפת חסרונות שלי שעלי לתקן. כידוע שזהו עיקר דרך הבעל שם טוב. בשורות טובות!

כֹּה בַּיּוֹם תִּחַלֵּט אֶתְּלֶיךָ

נמצא בקומת הכניסה למבנה, אלא בגלל הפעילות הבלתי-פוסקת שלו. הוא מתרוצץ כל היום מפתה לכתה ומטפל בבגדיות שצצות. פעם זה המזגן של כיתה ו' שהתחיל לקרטע, פעם זו הגדר בחדר האחורית שהתחילה להתנדנד ופעם זו הנזילה ממחנקו המים הקרים. ידיו עמוסות עבודה והוא עושה אותה בחריצות ובמרץ. לא אגזים אם אמר שאין פנה אחת בשטח המוסד שהוא אינו מכיר. צרור המפתחות המנפח שצמוד למכנסיו יעיד – לכל חפץ יש חדר ולכל חדר יש מפתח, והוא, רוני, חולש על הכל. אפלו כשהמנהל רוצה לדעת היכן נמצא ציוד נצרך, מכלי נקיין ועד ציוד הצלום, הוא פונה אליו.

האם נכון יהיה לומר שרוני הוא מלך על הציוד בתלמוד תורה? שכלי הנקיין או ציוד הצלום הם הנותנים שלו? קצת מצחיק להתבטא כך. מדוע? כי מלוכה אינה על חפצים דוממים. אולי נכון יהיה לומר שרוני שולט במצב, אבל

ראש השנה הגיע! שנת ה'תש"פ לבריאת העולם הולכת ומסתיימת ושנה חדשה, שנת ה'תשפ"א, כבר עומדת לה בפתחו. אנו יודעים כי מנין השנים שאנו מונים הוא לבריאת העולם, ולכן מתבקש היה שראש השנה יחול בכל שנה בדיוק ביום בו החלה בריאתו, ביום הראשון בו פקד ה' "יהי אור". אולם למעשה, היום הראשון לבריאה התרחש שבוע קדם לכו, ביום כ"ה לחדש אלול, ואלו התאריך המכר לנו, א' תשרי, היה כבר היום הששי לבריאה, בו נברא האדם. השאלה המתבקשת היא, כמובן, מדוע? למה שלא נחגג את ראש השנה ביום המדיק בו נברא העולם? מדוע אנו ממתינים עד ליום בו נברא האדם?

לדעת רמב"ם

מי לא מכיר את רוני, אב הבית בתלמוד התורה שלנו? אין ילד שלא מכיר אותו. לא רק בגלל שהחדר שלו

דַּעְתָּם וְהִלְךְ רוּחָם כְּלַפֵּי וּכְלַפֵּי דָרְךְ
הַהִנְהָגָה שְׁלוֹ. הַמְלִיךְ יוֹדֵעַ גַּם לְהַמְלִיךְ,
לְהַתְיַעֵץ עִם אַחֲרִים. נְכוֹן, הוּא לֹא
מַעֲלָה לְדִיוֹן כָּל נוֹשֵׂא בְּפִנֵּי כָּלֵם, אַחֲרֵת
לֹא יִהְיֶה לְדָבָר סוֹף, אֲבָל הוּא בְּהַחֲלִט
יִהְיֶה מְעַנֵּן לְנֹדָא שֶׁהַמְטָרָה אֵלֶיהָ הוּא
חֹתֵר וּפּוֹעֵל אֲכֹן מִתְגַּשְׁמֶת וְדֹרְכוֹ
מִתְקַבֵּל עַל דַּעַת הַצְּבוּר.

לְמַעֲשֵׂה, הַהֲבִדֵל בֵּין מְלִיךְ לְשִׁלִּיט
הוּא הַהֲבִדֵל בֵּין הַדּוֹמִים לְאָדָם הַמְדַבֵּר.
הַשִּׁלִּיט מְתַיַחֵס אֶל הָאֲזָרְחִים כְּחַפְצִים
דּוֹמְמִים. כְּמוֹ שְׂרוּנֵי, אֵב הַבַּיִת, לֹא
מְתַיַעֵץ עִם כָּלֵי הַנְּקִיוֹן כִּי גַם לְשִׁלִּיט
לֹא כָּל כִּי אֲכַפֵּת מִדַּעְתָּם שֶׁל נְתִינָיו.
אֲבָל הַמְלִיךְ מוֹלֵךְ עַל בְּנֵי אָדָם, אוֹתָם
הוּא שׂוֹאֵף לְהוֹבִיל וּלְהוֹלִיךְ, וּמִשׁוּם כִּי
לֹא רַק שָׁחֲשׂוּב לוֹ לְשַׁמֵּעַ אֶת דַּעְתָּם,
אֲלָא שֶׁהוּא מְעַנֵּן שֶׁהֵם יִקְבְּלוּ אוֹתוֹ
עֲלֵיהֶם לְמְלִיךְ.

צִוְרֵי כְּפִרְיָא

אִז נָשׂוּב אֶל בְּרִיאַת הָעוֹלָם. הַיָּמִים
הָרִאשׁוֹנִים מְקַדְּשִׁים לְבְרִיאַת הַדּוֹמִים
— הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. אֲלֵיהֶם מְצַטְרֵף
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְבְרִיאַת גַּם הַצּוֹמֵחַ.
הַצּוֹמֵחַ מְרַכֵּב גַּם הוּא מִחֻמְרֵים דּוֹמְמִים,
אֲבָל חֻמְרֵים אֵלּוּ מְקִיְמִים יַחַד תְּנוּעָה
שֶׁל צְמִיחָה וְהַתְּפַחְחוּת שְׂאִין לְדוֹמִים.
הַגְּרָעִין נוֹבֵט, הַנְּבֵט מוֹצִיא גְּבֻעוֹל,
הַגְּבֻעוֹל מִתְרוֹמֵם וְהוֹפֵךְ לִיצוּר צוֹמֵחַ.
בַּיָּמִים הַבָּאִים יִצְטָרְפוּ לְעוֹלָם גַּם בַּעֲלֵי
הַחַיִּים, וְהַתְּנוּעָה שֶׁלָּהֶם כְּבָר אַחֲרֵת

שִׁלִּיטָה אֵינָה מְלוּכָה. שִׁלִּיט הוּא מִי
שֶׁהַכֵּל סָרִים לְמִשְׁמַעְתּוֹ, אֲבָל לֹא דוֹקָא
מִתּוֹךְ רְצוֹן וְהַסְּכָמָה.

לְמִשְׁל, יֵשׁ מְדִינוֹת בְּעוֹלָם בְּהוֹ אֵין
זְכוּת לְאֲנָשִׁים לְהַבִּיעַ אֶת דַּעְתָּם. מָה
שֶׁמְחַלִּט הַשִּׁלִּיט — כִּי יִהְיֶה, וְאוֹי
וְאֵבוֹ לְמִי שִׁיעֵזוּ לְהַשְׁמִיעַ עָלָיו דְּבָרֵי
בְּקִרְתָּ, וְכָל שְׂכוֹן לְמִי שִׁיעֵזוּ לְהַמְרוֹת אֶת
פִּיו וּלְנַהֵג אַחֲרֵת מִהוֹרְאוֹתָיו. לְכוּ, מִי
שֶׁמְחַלִּט הֵיכֵן יִהְיֶה מְנַחִים כְּלֵי הַנְּקִיוֹן
אוֹ שְׁקוֹבֵעַ מְתֵי הֵם יְשָׁנִים וְזִקְוִקִים
לְהַחֲלִפָה הוּא סוּג שֶׁל שִׁלִּיט. הוּא אֵינּוּ
זִקוּק לְהַסְּכָמְתוֹ שֶׁל הַמְטָאָטָא...

מְלִיכָת כְּפִרְיָא

לְעַמַּת זֹאת, מְלִיךְ הוּא כְּבָר מְשֵׁהוּ
אַחַר גְּמֻרֵי. מְלִיךְ נִקְרָא בְּשֵׁמוֹ עַל שֵׁם
דָּרְךְ הַפְּעֻלָּה שְׁלוֹ. הוּא מוֹלִיךְ אֶת הָעָם.
הוּא יְכוֹל לְהַחֲלִיט שְׂכַעַת צְרִיךְ לְהַטִּיל
סָגֵר עַל הַמְדִינָה, כְּדִי שֶׁהַנְּגִיף הַמְדַבֵּק
יִפְסִיק לְהַתְּפַשֵּׁט בְּמַהֲרָתוֹ, אֲבָל הוּא
יִשְׂאֵף לְתַת לְאֲזָרְחִים אֶת הַהֲרַגְשָׁה
שֶׁהַדָּבָר נַעֲשֶׂה לְטוֹבָתָם. הוּא יְכוֹל
לְהַצִּיב שׂוֹטְרִים בְּכָל פְּנֵה שִׁיאַכְּפוּ אֶת
הַסָּגֵר וּלְהַטִּיל קְנֻסוֹת עַל מִי שֶׁמְפָר
אוֹתוֹ, אֲבָל זֶה לֹא מְסַפִּיק. אִם הַמְלִיךְ
רוֹצֵה שֶׁהָעָם יִשְׁתַּף פְּעֻלָּה עִם הַחֲלֻטוֹתָיו
הוּא צְרִיךְ לְשַׁתֵּף אוֹתָם גַּם בְּמִנִּיעִים
שְׁלוֹ. לְמִשְׁל, הוּא יִתְרַאֵן וְיִסְבִּיר אֶת
הַמְּהֻלָּה עָלָיו הַחֲלִיט.

יִתֵּר מְכָה, הַמְּלִיךְ לֹא רַק מוֹלִיךְ אֶת
הָעָם אֲלָא גַם חָשׂוּב לוֹ לְשַׁמֵּעַ אֶת

ראש השנה ממתין עד לסופה של הבריאה, וכעת השאלה מתחדדת יותר: מדוע ה' ממתין עם **בריאת האדם** עד לסופה של הבריאה? אלא שהסוף מגלה לי משהו על ההתחלה. עוד לפני שה' מתחיל לברא את העולם כבר נמצא האדם. "ישראל עלו במחשבה". תכלית הבריאה קדמה לבריאה עצמה, ו"סוף מעשה" עלה "במחשבה תחלה", וזה אומר לי שעד שהמטרה של הבריאה לא השלמה – לא הסתיימה הבריאה. יום בריאת האדם הוא יום מלוי בונת הבריאה וממילא אין מתאים יותר ממנו להיות יום ההכתרה של ה' למלך על העולם!

שונזה להכתיר את ה' למלך
על העולם בלו!
לשנה טובה תפתבו ותחתמו
שנה טובה ושבת שלום ומברך!
5?

לגמרי. הם ממש נעים ממקום למקום. בתחלה נבראים אלו שמעל הקרקע או מתחתיה – העופות והדגים ביום החמישי – ובהמשך יבראו גם שאר בעלי החיים המתגוררים בתוכה ביום הששי.

ומי נשאר לסוף? דוקא עם האדם, גזר הבריאה, ממתין ה' עד לסיום הבריאה בלה. רק כאשר העולם מלא מהדומם, הצומח והחי, בורא ה' את האדם המדבר. כך שלמעשה, עד בריאת האדם אין לה' על מי למלך. הבריאה דוממת וה' שולט על עולמו. שולט, אבל עדין לא מלך. ברגע שבנרא ה' את האדם מתגלה התכלית שלשמה נברא הכל. ה' מענין להגיע עד לעולם הגשמי, עד לדומם, ולמצא בו מישהו שיפנה אליו, שיקרא אליו, שיאמר לו "אבא, אני זקוק לך!". והדבר הזה קורה בסיום הבריאה, ביום הששי, יום א' בתשרי. את המדור פתחנו עם השאלה מדוע

לאת פלאי:

מדוע נקבע ראש השנה ביום בריאת האדם ולא ביום בריאת העולם?
כל ילדה שיפתר נכונה את החידה, יזכה בכרטיס להגרלה על פרס שנה.
תשובות יש לשלח לדא"ל:

maosime@gmail.com או בטלפון 079-9211452 עד יום ב' הקרוב

עבודת ראש השנה

מתחילה במעגל הפנימי ביותר, עבודת האדם בינו לבין עצמו לקבל על עצמו את מלכות ה' יתברך, להשתפר ולהתחדש, ומגיעה לתיקון עולם והמלכת ה' "על כל מה שבראת". "זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון" – ראש השנה הוא יום בריאת אדם הראשון, ש"נברא יחידי", וכמוהו על כל אחד להרגיש ש"בשבילי נברא העולם" ואחריות ההמלכה והעבודה מוטלת עלי. מי שיכולים ללוות אותנו בעבודה הזו הם צדיקי האמת – ה"צדיק יסוד עולם" מדגים איך בעבודתו שלו הוא פועל על כל הבריאה כולה, מחזיק את כל העולמות בכף ידו, מעלה אותם אל ה' וממשיך את האלקות לתוכם. היכולת להעמיק בדיקויות עבודת הנפש הפרטית בלי לוותר על המעגלים הרחבים ביותר של תיקון עולם מאפיינת את שיעוריו של הרב גינזבורג שליט"א, וכך השיעורים בגליון ראש-השנה הגדוש נעים בין המעגלים הללו הלך וחזור: בין המשכת אלקות בכל העולמות לבין הפיכת סיפורו האישי של כל אדם ל"מסכת"; בין ענג שבת בר"ה שחל בשבת, באמירת "לכבוד שבת קדש" על כל טעימה, להתבוננות בכך שכל היהודים שקולים; בין זיהוי אותיות השופר בגוף האדם להתכללות כל ממדי המקום, הזמן והנפש בתוכו; בין סדר בריאת העולם לסדרי תיקון הנפש; בין בטול כל שמץ גאווה – גם כזו המתחפשת לנפש שבורה – לבין התמודדות עם כל העבודות הזרות, מהאלילות ה'פשוטה', דרך הדתות הגדולות ועד לסגידה למדע; כאשר לפני הכל ישנן הדרכות ורמזים לשנת ה'תשפ"א הבעל"ט וליווי בסיפורים מעוררי השראה על דמויות ההוד של הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

